Прот. Сергій ГОРБИК

ГІБРИДНА ВІЙНА УГКЦ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я

Прот. Сергій ГОРБИК

ГІБРИДНА ВІЙНА УГКЦ

ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО

ПРАВОСЛАВ'Я

Православний духовний центр ап. Івана Богослова
Чернівці - 2021

УДК: 271.4УГКЦ:271.222(477)] - 67(091)
ББК 63.3(4Укр) + 86.2
ISBN 978-617-7595-93-8

Г67 Сергій Горбик прот.

Гібридна війна УГКЦ проти Українського Православ'я. - Чернівці: Православний духовний центр ап. Івана Богослова, 2021 - 66 [1] с.

Книга розповідає про джерела та причини війни, яку з 1596 р. ведуть уніати (греко-католики) проти Українського Православ'я. Для широкого кола читачів.

Рецензент: Андрій Груднь, PhD з соціології релігії
Редактор: прот. Микола Йоник
Стиль-редактор: Василь Козьмик

Благословляю
+Данило (Ковальчук), митрополит Чернівецький і Буковинський ПЦУ

Я читав в історії і не вірив, що так може бути реально, поки не побачив в 1990-х роках. Така дивна поведінка християнської Церкви робить чвари і розбрат в єдиному українському народі і змушує нас залишити для історії пам'ятку і відповідь майбутнім поколінням про те, чому ти так, а не мудріше робив. Святе Письмо нагадує, що подібну ситуацію вже народ переживав.

"Цей негідний народ, який не хоче слухати слів Моїх, живе за впертістю серця свого і ходить слідом інших богів, щоб служити їм і поклонятися їм, буде як цей пояс, який ні до чого не придатний (Єр. 13:10).

І якщо скажеш у серці твоєму: «за що осягло мене це?» — За безліч беззаконь твоїх відкритий поділ у тебе, оголені п'яти твої. 23 Чи може ефіоплянин перемінити шкіру свою і барс — плями свої? так і ви, чи можете робити добре, звикнувши робити зле? (Єр.13,22.23).

І сказав Він мені: нечестя дому Ізраїлевого й Юдиного велике, дуже велике; і земля ця повна крові, і місто сповнене неправди; бо вони говорять: «залишив Господь землю цю, і не бачить Господь». 13 У нечистоті твоїй така мерзота, що, скільки Я не чищу тебе, ти все нечистий; від нечистоти твоєї ти і надалі не очистишся, доки люті Моєї Я не вгамую на тобі. 14 Я Господь, Я говорю: це прийде і Я зроблю; не скасую і не пощаджу, і не помилую. За путями твоїми і за ділами твоїми будуть судити тебе, — говорить Господь Бог. (Єз.9,89,.24).

Тоді вовк буде жити разом з ягням, і барс буде лежати разом з козеням; і теля, і молодий лев, і віл будуть разом, і мале дитя буде водити їх". (Іс.11:6).

+ Данило,
митрополит Чернівецький і Буковинський ПЦУ

... 1596 р. наслідки ці для України були страшні. Це були наслідки, які я називаю смертоносними, бо справді ці наслідки били безкінечно Україну і не дали їй змоги убитися в силу.

Митрополит Іларіон Огієнко

ВСТУП

Кожне царство, поділене супроти себе, запустіє. І кожне місто чи дім, поділені супроти себе, не втримаються.

Мт 12: 25

Проблема співіснування православних та уніатів не є чимось новим. Вона постала практично відразу після унії 1596 р. та ніколи не зникала. І це цілком природно, адже унія на території колишньої Речи Посполитої була не результатом якихось богословських або суто релігійних процесів, а мала цілком земне походження – частина архієреїв Київської митрополії Константинопольського Патріархату бажала отримати у державі права рівні правам католицьких біскупів, які засідали в сенаті та титулувались «князями церкви». Найбільш простий і доступний шлях здійснення – стати частиною Католицької Церкви через підписання унії з Римом. Таке рішення активно підтримував король Сигізмунд III Ваза, уряд та магнати-католики, а також, вочевидь, ієрархія Католицької Церкви.

Коли уважно подивитися на історичні події, то побачимо, що Берестейська унія 1596 р. готувалася в умовах секретності, ані більшість священників, ані миряни про це нічого не знали. Сам Собор[1], на якому було проголошено про з'єднання з Католицькою Церквою, відбувався під охороною урядових військ та під повною протекцією влади Речі Посполитої, яка після нього поставила православних поза законом: відбирала на користь уніатів храми та монастирі; переслідувала тих, хто не приймав унію. Цілком природно, що ґвалтовні дії новоствореної Уніатської Церкви, які здійснювалися за допомогою військової сили, викликали спротив православного населення Речі Посполитої…

Таким чином, вже в кінці XVI ст. саме Уніатська Церква інспірувала війну своїх вірних проти православних Київської митрополії Константинопольського Патріархату. Це було, де-факто, здійснення польського

[1] Волею долі у 1839 р., майже через 250 р., на аналогічному Соборі у Полоцьку Уніатська Церква була ліквідована в Україні та Білорусі в межах Російської імперії.

плану знищення білоруського та українського народів через братовбивчу війну. Адже «*Кожне царство, поділене супроти себе, запустіє. І кожне місто чи дім, поділені супроти себе, не втримаються*» (Мт 12:25). Про цю громадянську війну, видатний український православний письменник-полеміст, ректор Київської братської школи Касіян Сакович писав: «*Ми – діти одного батька, сини однієї матері, нащо розриваємо згоду, нащо одні одних посилаємо до пекла, нащо одні одних виклинаємо!*»[2]

Навіть після того, як король Владислав IV у 1632 знову легалізував Київську православну митрополію та гарантував її вірним право мати власну ієрархію, вільно відправляти службу, мати храми, монастирі, друкарні, школи, братства, уніати продовжували підступну війну з православ'ям. Тут, на нашу думку, найбільш хрестоматійним прикладом є анексія греко-католиками Почаївської лаври, про яку дуже добре написав митрополит Іларіон (Огієнко)[3].

Загалом використання державної влади для захисту свого пануючого становища, започатковане ще в кінці XVI ст., провід греко-католиків проніс через усі сторіччя свого існування. Так було у Галичині в часи Австро-Угорського та Польського панування, коли православним забороняли створювати навіть легальні парафії; так було в країнах, які в міжвоєннім часі мали досить ліберальне релігійне законодавство. Наприклад, відомий дослідник релігійного становища на Прикарпатті Юрій Данилець, пишучи про міжвоєнний час відзначає: «*Складність конфесійної ситуації на початку 20-х років XX ст. полягала ще й у тому, що православні, де їх була більшість у селі, в перші роки після війни просто займали церкву та парафіяльні будинки. Зважаючи на те, що все майно греко-католицьких громад належало Мукачівській Капітулі, вони (уніати – С.Г.) зверталися до адміністративних органів. Влада відбирала від православних майно і передавала уніатам, застосовуючи сили жандармів або війська. В багатьох випадках православні опиралися і доходило до кровопролитних сутичок*»[4]. Також не став винятком період кінця 80-х – початку 90-х років, коли УГКЦ активно залучала вже демократичні міські та обласні ради для

---

[2] Крип'якевич І.П. Історія України. Львів, 1991, с. 149.
[3] Іларіон, митр. Фортеця православ'я на Волині. Свята Почаївська лавра. Вінніпег, 1961, с. 117-120.
[4] Данилець Ю. Міжконфесійне протистояння греко-католиків і православних на Підкарпатській Русі в першій половині 1920-х років / http://kyiv-pravosl.info/2013/06/14/mizhkonfesijne-protystoyannya-hreko-katolykiv-i-pravoslavnyh-na-pidkarpatskij-rusi-v-pershij-polovyni-1920-h-rokiv/

витискання православних з Галичини…

Досить довгий час «тиха війна» греко-католиків (УГКЦ) проти Українського Православ'я (УАПЦ, УПЦ КП), її ситуаційна співпраця з Московським Патріархатом (РПЦвУ), зачіпала тільки православне духовенство та вірних.

Однак сьогодні Україна перебуває у стані гібридної війни з Росією, на фоні якої дуже актуальним є питання єдності українського суспільства. Через це взаємовідносини двох українських Церков, Православної Церкви України та Української Греко-Католицької Церкви, набувають особливого значення. Адже ці дві Церкви декларують свою україноцентричність і патріотизм. Запит був підтриманий ЗМІ. Так останнім часом з'явилося чимало повідомлень про гарний досвід співіснування та навіть співпраці греко-католиків і православних в Україні, які, на думку авторів, відповідають запиту суспільства. Але коли ближче придивитися на стосунки ПЦУ й УГКЦ, за чудовими картинками побачимо цілеспрямовану провокативну роботу греко-католиків щодо Українського Православ'я. У цьому невеликому дослідженні ми спробуємо проаналізувати витоки сьогоднішнього протистояння та дати оцінку деяким подіям останніх років.

І. КРИЗА ІДЕНТИЧНОСТІ ГРЕКО-КАТОЛИКІВ ЯК ОСНОВНА ПРИЧИНА СЬОГОДНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УГКЦ

1.1. Історичні причини кризи ідентичності уніатів

Вже від часу Брестської унії 1596 р. Київська уніатська митрополія опинилась у глибокій кризі пошуку власної ідентичності. Адже православні вважали їх католиками, а католики (до ІІ Ватиканського собору) – певною перехідною ланкою, «католиками 2-го ґатунку». Вже до кінця XVII ст. внутрішня криза була настільки очевидною, що було потрібно певне визначення. І таке визначення на користь латинізації відбулося на Замойському синоді 1720 р., який ухвалив ряд дуже важливих постанов. Зокрема греко-католицькому духовенству заборонялося причащатися, молитися в православних церквах, навіть спілкуватися з православним духовенством. Відбулося і певне наближення літургійного служіння до римо-католицького зразка – усунуто користування теплотою та губкою. Також, усупереч попереднім гарантіям, греко-католицькому духовенству наказувалося вилучити всі тодішні богослужбові книги та замінити їх новими, допущеними ватиканською цензурою, а також вшановувати тільки тих святих, які були прославлені до поділу 1050 р.[5]

Загалом, як відзначає багато дослідників, Замойський синод мусив остаточно внормувати положення уніатів у структурі Католицької Церкви та, через відрив від православних коренів і латинізацію, здійснити поступовий перевід греко-католиків на римо-католицький обряд. Однак проти подібного розвитку подій виступила досить велика група духовенства та вірних, адже в XVII-XIX століттях з переходом на римо-католицький обряд автоматично відбувалася зміна національного самовизначення – полонізація. Цей болячий досвід дає про себе знати до сьогодні, коли досить велика кількість «поляків» в Україні та Білорусі визначає свою національність переважно через конфесійну приналежність (т.зв. «костельні поляки»).

Отже, внаслідок різних політичних та релігійних перипетій у Речі Посполитій вже до другої полови XVIII ст. склалася парадоксальна ситуація: Для переважної більшості греко-католиків головною відзнакою своєї ідентичності зробився виключно обряд, але при цьому вони во-

[5] Федорів Юрій о. д-р. Замойський синод 1720 р. Рим, 1972, с. 56-57.

роже ставилися як до православних (схизматики), так і до римо-католиків (поляки). Головними зробилися не догматичні та богословські чинники, а виключно зовнішній обряд, який включав і використання виключно юліанського календаря. І тут ми впритул підходимо до проблеми того уламка колишньої Київської унійної митрополії, яка сьогодні називається УГКЦ.

Для українців Галичини, яка після розділу Речі Посполитої стала частиною Австро-Угорської імперії, належність до УГКЦ була єдиною можливістю зберегти свій обряд і через це – свою національну ідентичність, адже відкривати православні парафії тут було заборонено. Саме тому в Галичині, практично до половини XX ст. не було українців римо-католиків. Той, хто переходив на римо-католицький обряд, полонізувався вже в другому поколінні. Але ідентичність виключно через обряд зіграла з УГКЦ злий жарт – її вірні не відчували себе католиками. Більш того, слово «католик» було синонімом слів «римо-католик», «поляк». Католицької єдності, на якій наголошував Рим та частина місцевого греко-католицького духовенства, не було, а спроби впровадження польської мови в богослужіння та григоріанського календаря зустрічали шалений спротив вірних УГКЦ. Загалом навіть майбутній очільник УГКЦ митрополит Йосип (Йосиф) Сліпий відзначав прагнення українців Галичини та Закарпаття повернутися в православ'я. Зокрема у своїй статті міжвоєнного часу він пише про більш як 40.000 вірних Закарпаття та Лемківщини, що повернулися в православ'я[6].

Однак і з ідентичністю на ґрунті обрядовості уніати мали досить великі проблеми. Фактично до ліквідації УГКЦ совєтською владою в 1946 р., в ній велися запеклі обрядові дискусії. Умовно можна виділити дві основні течії: «західна», що наполягала на подальшій латинізації, та «східна», яка вбачала певний рух повернення до православного обряду.

Наприкінці XIX – на початку XX століть певні кола УГКЦ здійснювали перші спроби будування своєї ідентичності на національному підмурку. З'являються численні праці, де греко-католицизм подається як «історична віра українців». Але тут відразу починаються саме історичні суперечності, бо вся історія XVII-XVIII століть просякнута боротьбою козаків «проти унії за православну віру».

Крім того, сама історія УГКЦ в Галичині містить певні моменти, які

---

[6] Сліпий Й. Обрядова однообразність. // Богослов'я. XVII-XX, 1939-1942 гг., кн. 2-4, с. 106.

спростовують уніатський міф про «українську церкву». Тут ми можемо пригадати кілька дуже істотних історичних моментів.

По перше, варто згадати історію галицької літературної організації «Руська Трійця», яку сьогодні називають «будителями української свідомості», адже йшов відвертий процес полонізації, а також її видання «Русалка Дністрова». Попри те, що всі її засновники були греко-католицькими священниками, діяльність організації стикнулася з переслідуваннями з боку очільників УГКЦ. Зокрема основну роль у забороні та знищенні тиражу альманаху «Русалка Дністрова» відіграв ректор Львівської духовної семінарії, професор морального богослов'я університету Венедикт Левицький, який через останню посаду був цензором книг, театральних вистав Галичини. Він наказав конфіскувати весь наклад, який знайшли в скрині. «*Високим розпорядженням президії від 22 серпня 1845 ...*» було наказано знищити всі примірники, за винятком одного, який мав потрапити до університетської бібліотеки[7].

Загалом, навіть у кінці XIX – на початку XX ст., коли митрополитом був вже Андрій Шептицький, УГКЦ аніяк не зацікавилася творчою спадщиною Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького та Івана Вагилевича. Наприклад, богословський наробок М.Шашкевича: Переклад Євангелія від Іоана та Євангелія від Марка (перші 5 глав) вперше був надрукований світськими особами тільки в 1884 р.[8], а його проповіді – теж світською організацією (Науковим Товариством ім. Шевченка)[9].

По-друге, «національна церква» УГКЦ чомусь вперто відмовлялася не тільки українізувати богослужіння та перекладати богослужбові тексти українською, а навіть нехтувала перекладами Біблії, найперше – Євангелія, українською мовою. Перший греко-католицький переклад Біблії о. Івана Хоменка побачив світ тільки в 1963 р. І це при тому, що до першої совєтської окупації ця Церква не зазнала ніяких переслідувань, русифікації і т.п. Вона мала дві академії, багато кандидатів та докторів богослов'я, але не проводилася навіть українізація церковно-слов'янських текстів.

---

7 Іван Бойко. Українські літературні альманахи і збірники XIX – початку XX ст. Київ, 1967, с. 31–32.

8 Писання Маркіяна Шашкевича, Івана Вагилевича і Якова Головацького. У Львовѣ: Зъ печатнѣ Товариства имени Шевченка, пôдъ зарядомъ К. Беднарского, 1884. 382 стор. (Руска библіотека И. Онишкевича. Т. 3.)

9 Писання Маркіяна Шашкевича. Видав: Михайло Возняк. Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 1912, с. 80-92.

Більш того, очільники УГКЦ мали повну змогу зробити богослужбове Євангеліє, Паремійник та Псалтир на підставі українського перекладу Біблії 1903 р., яка побачила світ у Лондоні, або з перекладу Пилипа Морачевського, який був надрукований у Москві в 1906 р. Останній навіть мав офіційне визнання в РПЦ та дозвіл використання під час богослужінь. Але і ця можливість була відверто відкинута...

Загалом, ставлення УГКЦ до української мови завжди було трохи дивним... Наприклад, ще в 1858 р. вона видає Служебник трьома мовами (церковнослов'янською, польською та німецькою)[10]. Отже, польською та німецькою служити було можна, а ось українською – зась!

Щоправда, наприкінці 20-х – на початку 30-х рр. ХХ ст. уніати спробували в російському ізводі своїх богослужбових видань видати церковнослов'янську мову, якою були, зокрема, зроблені вказівки для служіння, за «староукраїнську традиційну». Але ця спроба обманути своїх вірних досить добре викривалася православними українськими науковцями. Наприклад, аналізуючи одне з видань УГКЦ 1930 р., проф. Іван Огієнко (майбутній митр. Іларіон) писав: «*Чому в нас думають, ніби пояснення (рубрики) в Служебнику повинно давати церковнослов'янською мовою? Чому не своєю живою мовою? Українська традиція знає й інше в цій справі. Так, у своїм зборі маю одну рукописну церковнослов'янську Євангелію XVI ст., в котрій усі рубрики дано українською мовою. В Публічній Бібліотеці м. Варшави переховується друкована Євангелія початку XVII ст., 1611 р., в якій всі рубрики писано так само живою українською мовою. ... Серед українського громадянства поширено погляд, ніби Служебник о.Кархута видано в старій українській формі, і що він взагалі український. Зо всією рішучістю заявляю тут, що Служебник о.Кархута з українською традицією має дуже мало спільного; навпаки, всі стародавні риси української церковнослов'янської мови о.Кархут, як то ми бачили вище, скрізь старанно повикидав зо свого Служебника. Часті свідчення автора, що свою працю він ґрунтує на давніх пам'ятках, то якесь непорозуміння. Стародавніх церковнослов'янських українських книжок автор не студіював і на них не ґрунтувався, а звідси вийшла і вся його методологічна хиба, бо він оперся головно на книжках московських і то нового часу*»[11].

Тільки у 1942 р., на III Соборі екзархів у Львові, «*під тиском українських націоналістів і автокефалістів*», УГКЦ в особі митр. Андрія Шептицького

---

[10] Чинъ Священния й Божественния літургіи. Львов, 1858.

[11] Огієнко Іван. Богослужбова мова в слов'янських Церквах. Збірка рецензій на нові видання. Варшава, 1931, с. 15-16.

мусила якось реагувати на питання мови та дозволила своїм священникам поза межами Галичини «*де-не-де правити українською або українізувати церковнослов'янський текст*»[12].

Загалом, ставлення УГКЦ до української мови залишається, як мінімум, дуже дивним і сьогодні. Адже її офіційною мовою є церковнослов'янська...[13]

Також не дуже відповідають статусу саме «Української Церкви» її спроби зборонити християнське поховання класика української літератури Івана Франка, який помер у 1916 р.

Так, відомий український науковець, д-р. Іван Копач стверджує, що при організації поховання І.Франка він раптом дізнався, що парох Львівської церкви Успіння о.Василь Давидяк «*має сумніви щодо того, чи небіжчикові Франкові можна зробити християнський похорон*». Таку саму позицію зайняв і генеральний вікарій Львівської архієпархії Андрій Білецький, який «*справді почав підносити промахи і прогріхи небіжчика супроти Церкви*»[14].

Про те, що УГКЦ намагалася відмовитися поховати Каменяра, свідчить і Василь Щурат, який на той час був головою НТШ: «*Ординіят виявив спротив такого похорону, я з Барвінським і Копачем були в пароха. Парох, безрадний, узалежнив справу від Ординіяту. Між тим довідуюсь, що проти християнського похорону агітували василіяни Галущинський і Богачевський*»[15]

Зрештою, і сам о.Теодозій Тит Галущинський не відмовлявся від того, що був проти християнського похорону: «*не може бути й мови про якийсь дозвіл церковної влади на публічний християнський похорон І.Франка*», бо, на його думку, «*І.Франко не лиш оспорював правди віри Катол. церкви, але просто заявляв себе, й то не раз, атеїстом-безвірком та з цинізмом і богохульством висказувався про Бога й Божого Сина Ісуса Христа й ніколи сього не відкликав і не направив, отже, тим себе виключив з Катол. церкви, й йому як публічному апостатові не належалися і не належаться публічні християнські церковні молитви й суфраґії*»[16]

Однак, коли уважно проаналізувати творчість І.Франка, зокрема і

---

[12] ЦДГАЛ, ф. 201, оп. 1 т, спр. 16, л 147.
[13] Глава УГКЦ: «Церковнослов'янська мова є офіційною літургійною мовою УГКЦ» / https://synod.ugcc.ua/data/glava-ugkts-tserkovnoslovyanska-mova-ofitsiynoyu-liturgiynoyu-movoyu-ugkts-4276/
[14] В справі І. Франка. Лист д-ра Ів. Копача // Нова Зоря. – 1933. – № 56. – 30. VII.
[15] Рупняк Леся. Чи сповідався Іван Франко перед смертю? / Л. Рупняк // Дзвін. – 1991. – № 1, с. 175.
[16] В справі І. Франка. Лист о. Т. Галущинського ЧСВВ // Нова Зоря.1933. № 56. 30.VII.

його працю «Дві унії. Образок з історії Русі при кінці XVI віку», яка вперше побачила світ наприкінці XIX ст. у Чернівцях[17], і яку найбільш критикували греко-католики, у них немає нічого атеїстичного, й автор демонструє нормальний християнський підхід. Маємо можливість зробити висновок, що тогочасний провід УГКЦ хотів примусити Каменяра стати перед ними на коліна, використовуючи його важкий моральний та фізичний стан, а коли це греко-католикам не вдалося, вони вирішили помститися небіжчику. Адже з усіх спогадів про поховання І.Франка виходить, що духовенство УГКЦ було проти. Християнське поховання, згідно статті Антона Крушельницького, відбулося тільки завдяки наполегливості кількох осіб з числа української інтелігенції, зокрема д-ра І.Копача, бо *«мотивуючи своє прохання педагогічними мотивами, др. І.Копач таки добився того, що адміністратор парохії післав на похорон Івана Франка одного помічного священика!»*[18]

Ще цікавіша історія з т.зв. «обороною православних від пацифікації» у 30-х роках XX ст., яку нібито здійснював митр. А.Шептицький у 30-х рр. XX ст.

Дійсно, у різних збірниках праць митр. А.Шептицького можна знайти кілька його послань та листів, які написані на підтримку православних українців Волині та Холмщини, що потерпали від пацифікаційних католицько-державних акцій. Але ніхто не завдає собі труда більш прискіпливо вивчити це питання.

Наприклад, хоча неоунійна акція на Волині та Західної Білорусі проходила під керівництвом місцевого римо-католицького єпископату, апостольським візитатором з певними адміністративними правами тут був єпископ Миколай Чарнецький – учень митрополита та наближений до нього[19]. Однак немає даних, що єп. Миколай Чарнецький виступав проти примусового переводу православних парафій на унію.

Також дуже дивна була позиція митр. А.Шептицького щодо нищення українських православних церков на Холмщині. У своїх посланнях він обвинувачує в цих антиправославних та антиукраїнських акціях не Католицьку Церкву, не державні власті Польщі, а якихось невідомих

[17] Буковинський православний календар на звич. рік 1891. Чернівці, 1890, кн.8., с. 31-39.
[18] Крушельницький А. Остання воля покійного Ю. Романчука / А. Крушельницький // Нові шляхи. – 1932. – № 6/7, с. 236.
[19] Миколай Чарнецький / https://uk.wikipedia.org/wiki/Миколай_(Чарнецький)

«масонів»[20]. При цьому він забороняє єп. Івану Бучаку послати в Рим окрему делегацію для протидії цим акціям[21].

Не відповідає дійсності й «стійка антисовєтська позиція» митр. А.Шептицького. Ще в 1993 р. з'явилися матеріали, що він був готовий до активної співпраці зі сталінською владою за умовою дозволу відкривати греко-католицькі парафії в СССР, зокрема на Східній Україні[22].

Отже з українською історичною ідентичністю в уніатів у кінці XIX – на початку XX ст. не дуже складалося. І це підтвердив період визвольних змагань українського народу 1917-1921 рр., а також події 1941-1944 рр., коли УГКЦ практично не змогла вирватися за межі Галичини. Те саме показала і спроба штучна поширити неоунію в міжвоєнній Польщі. При цьому майже повне домінування греко-католиків у Галичині трималося переважно через урядову заборону відкриття православних парафій, яку запровадила ще Австро-Угорщина, а потім підтримала й Польща.

На фоні незаперечної підтримки православ'я українцями, його реальної українізації, що спостерігалось як у час визвольних змагань, так і в міжвоєнній Польщі, провід УГКЦ почав запроваджувати ще одну рису ідентичності – антиправослав'я, яке мусило втримати їхніх вірних від переходу. Так, один з ігуменів василіянських монастирів, звертаючись до вірних 8 червня 1924 р., казав: «*Мені прикро, що мушу се голосити, але во ім'я Бога, во ім'я Католицької Церкви, хоч би був і рідний батько, коли він православний, треба його відректись. Не майте нічого спільного з православними*»[23]. А в 1929 році єпископ Хомишин виступив проти друку та розповсюдження календаря «Рідної школи», оскільки в останньому містився календар православних свят[24].

Таким чином, можемо зробити висновок, що до насильницької заборони діяльності УГКЦ в СРСР 1946 р., вона так і не змогла випрацювати свою саме церковну ідентичність та намагалася сформувати її через національну свідомість (перекручуючи більшість історичних фактів), а також на базі формування антиправославної свідомості у своїх вірних. І

---

20 Митрополит Андрій Шептицький: Життя і діяльність. Церква і церковна єдність. Т. 1. Львів, 1995. Док. № 121, с. 305.
21 Там само. № 122, с. 306-307.
22 Torzecki R. Polacy i ukraincy. Warszhawa. 1993, с. 107.
23 Кудрик В. Маловідоме з історії греко-католицької Церкви. Т. І. Винипег, Канада, 1952, с. 198.
24 Кудрик В. Маловідоме з історії греко-католицької Церкви. Т. III. Винипег, Манітоба, 1952, с. 51.

навіть у цих позиціях не було якоїсь одностайної лінії поведінки, спостерігалися великі суперечності саме з українською національною свідомістю, що також не сприяло формуванню якоїсь ідентичності.

1.2. Псевдособор 1946 р. та формування ідентичності спротиву

Ми не будемо заперечувати, що псевдособор 1946 р., внаслідок якого СРСР ліквідував УГКЦ, був ґвалтовний та антиканонічний. Саме на цьому сьогодні греко-католики будують свою українську протестну ідентичність і певні історичні міфи, про які ми розповімо згодом. Але нам було дуже цікаво дослідити події, які сталися внаслідок цього псевдособору, що сьогодні подаються як «жорстокі репресії проти греко-католиків».

Ми взяли дані 1946 р. та порівняли їх з даними 1959 р., коли вже була хрущовська відлига, не було «сталінських репресій», але була активна атеїстична державна політика.

Так, на час псевдособору 1946 р. у Галичині було 3431 греко-католицьких парафій, а на середину 1959 р. було перереєстровано 3222 як православні. З 1643 колишніх уніатських священиків у 1946 р. 1243 без перешкод служили як православні у 1959 р.[25] І це при відверто брутальній антирелігійній політиці в СССР...

Крім того, дуже мала частина греко-католиків, без можливості сповідатися та причащатися у підпільних священників, зверталася до своїх єдиновірців – римо-католиків. Більшість без проблем приймала Тайни Православної Церкви, навіть коли це був Московський Патріархат.

Дійсність виявила, що ніякої чіткої релігійної ідентичності, зокрема католицької, більшість греко-католиків Галичини не мали. У подальшому це підтвердить поява великої кількості православних парафій УАПЦ (потім і УПЦ КП) там, де їх не було до 1946 р. Крім того, саме з середовища колишніх уніатів вийшли патріарх УАПЦ Димитрій (Ярема) та патріарх УПЦ КП Володимир (Романюк), вже не кажучи про велику кількість архієреїв, священників та активістів-мирян Української Автокефалії.

Що стосується підпільної УГКЦ, яка зробилася частиною загального антисовєтського руху, то вона будувала свою ідентичність на відвертому антисовєтському та антиправославному ґрунті. При цьому, що дуже важливо, під критику підпадала не тільки Московська Патріархія, а загалом усе Православ’я. Водночас для підкреслення українського характеру

---

[25] Отчёт Совета по делам Русской Православной Церкви при Совете Министров СССР. М., 1947; М., 1960.

УГКЦ після ІІ Ватиканського собору в Римі починається випуск різних історичних досліджень та створення радіопередач, у яких історичні події, особи відомих діячів пробують якось прив'язати до католицтва, зокрема до УГКЦ.

На нашу думку, головною проблемою та навіть помилкою релігійної ідентичності спротиву, яку УГКЦ частково плекає і до сьогодні, була непорушна віра в свою унікальну уніатськість як «Церкви українців». При цьому через відсутність якось виразної власної ідентичності греко-католики пробують «сховатися» за кондовим католицизмом, від якого частково відмовилася навіть сама Католицька Церква. І це продовжується навіть сьогодні, коли відомий інформаційний ресурс УГКЦ – «Католицький оглядач», пробує перекласти провину «*за сплюндрування і спалення Константинополя хрестоносцями 4-го хрестового походу*» – мовляв, провина «*лежить на ... самих же жертвах – пограбованих візантійцях*»[26]. Але Ватикан аніяк не збирався робити греко-католиків якимось суб'єктом, з яким вони діють на рівних. Для нього УГКЦ була тільки засобом досягнення певних цілей в Україні та серед української діаспори. І це було продемонстровано ще на початку 60-х років ХХ ст., коли СССР визволила з ув'язнення кардинала Йосипа Сліпого, давши йому змогу виїхати на Захід.

Так, натхненний теплим прийомом папи Павла VI, кардинал Йосип Сліпий вирішив створити «*патріархат з осідком у столиці України – Києві*»[27]. Собор єпископів УГКЦ навіть поспішив оголосити окреме свято – «День Київської митрополії», яке збиралися впровадити під 23 грудня. «*Але буквально через декілька днів католицькі каноністи опротестували і цю безвинну заяву, доказавши, що інституції Верховного Архієпископства в плані помісної структури в Католицькій церкві не існує*»[28]. Природно, що і всі пропозиції греко-католицького Собору «*Ватиканська Конгрегація Східних Церков відмовилася затвердити*»[29]. Це виразно показало, що для Ватикану греко-католики є тільки засобом прозелітизму на Сході, зокрема і в Україні, а також розмінною картою в релігійно-дипломатичних стосун-

---

[26] М. Крокош. Історична сенсація від «Католицького оглядача» / https://www.religion.in.ua /zmi/ukrainian_zmi/17443-istorichna-sensaciya-vid-katolickogo-oglyadacha.html

[27] Михайлишин Мирон Мирослав, свящ. Блаженніший Йосиф Сліпий та ідея патріархату УГКЦ / М. Михайлишин, свящ. Львів, 2007, с. 5.

[28] Добош Олексій, свящ. Унія в Україні. ХХ століття / О. Добош, свящ. – Свято-Успенська Почаївська Лавра, 2012, с. 176.

[29] Опалко Н. Хресний шлях Йосифа Сліпого / Н. Опалко. – Тернопіль, 2002, с. 26.

ках. Тут можна наводити багато історичних прикладів, але, на нашу думку, найбільш промовистим є документи гаванської зустрічі папи Франциска з московським патріархом Кирилом, що відбулась у 2016 р. Саме на ній була прийнята декларація, у якій говориться наступне: «*метод «уніатизму», притаманний минулому, в значенні приєднання однієї спільноти до іншої, відриваючи її від своєї Церкви, не є способом, що дає змогу відновити єдність. Однак, християнські спільноти, що з'явилися в таких історичних обставинах, мають право існувати та здійснювати все те, що є необхідним для задоволення духовних потреб своїх вірних, одночасно, прагнучи жити в мирі зі своїми сусідами*»[30]. Це дуже промовисто показує, як Ватикан спокійно «здає» греко-католиків через свої політичні інтереси.

Однак, коли казати про другу половину XX ст., не дивлячись на реальну політику Ватикану, УГКЦ активно готувалася до свого повернення в Україну. При цьому вони навіть не допускали найменшої можливості з'явлення (відродження) Української Помісної (Автокефальної) Православної Церкви в Україні. Кардинал Йосип Сліпий навіть заповідав поховати його у «*підземельній гробниці оновленого Собору Святої Софії Київської*»[31]. Ця думка панувала в католицькому середовищі практично до кінця 90-х років XX ст., а на УАПЦ та УПЦ КП вони дивилися як на «штучне створення КГБ СССР, яке ось-ось мусить зникнути».

Загалом можна констатувати, що саме з ідентичністю спротиву, коли Православ'я розглядалося виключно як «ворог українців», УГКЦ дожила до кінця 80-х років, коли завдяки політиці М.Горбачова та його домовленостям зі США відбувся «вихід УГКЦ з підпілля». Свого часу Високопреосвященний Данило (Ковальчук), митрополит Чернівецький і Буковинський ПЦУ, висловив цю ситуацію алегоричним порівнянням: «*УГКЦ сьогодні – наче тіло українського народу; коли його рвеш, воно кровоточить; але воно не член тіла українського народу, воно не допомагає будувати ні державу, ні Церкву. Це бородавка, яка виросла внаслідок історичної травми*».

[30] Спільна декларація Папи Франциска і Кирила, Патріарха Московського і всієї Русі / http://www.archivioradiovaticana.va/storico/2016/02/12/спільна_декларація_папи_ франциска_і_кирила,_патріарха_московського_і/uk-1208124
[31] Заповіт патріарха Йосипа Сліпого / http://ugcc.ua/official/ugcc-today/slipyj/tvory/zapovit_blazhennishogo_patriyarha_yosifa_slipogo_78940.html

1.3. Спроба УГКЦ створити національну ідентичність відродження та її крах

Наприкінці 80-х років, коли в Україні почався рух національного відродження, який у подальшому сприяв оголошенню Незалежності, УГКЦ почала свій «вихід з підпілля». При цьому відбулася певна трансформація ідентичності спротиву в ідентичність відродження. Остання трактувала УГКЦ як «єдину справді Українську Церкву», «церкву-змагання», «церкву-мученицю». Вихід з підпілля відбувався виключно під політичними гаслами та гаслами антиросійського руху, в який дуже добре вписувалася боротьба проти православ'я й ототожнення Православної Церкви з комунізмом і комуністичною партією. І в курії УГКЦ, й у Ватикані серйозно вірили в те, що ось-ось почнеться «непереможний рух на Схід», тобто відбудеться ототожнення українського визвольного руху з греко-католицькою ідентичністю. Але історія внесла в цей процес деякі неочікувані для уніатів корективи.

По-перше, у тому ж 1989 р., у «греко-католицькій Галичині», почалося відродження УАПЦ. І саме її почали підтримувати українські сили на Волині, Центральній та Східній Україні. Навіть більше, саме в Галичині, яку греко-католики вважали безумовно «своєю», автокефальний рух набув найбільших обертів. Ми не будемо детально розповідати історію новітнього відродження Українського Православ'я у 1989-1991 роках, адже це не є темою цього дослідження. Але для розуміння загального процесу наведемо деякі факти.

Отже навесні 1989 р. в Києві була сформована перша громада УАПЦ, яка на Великдень відправила святкове богослужіння у приватному домі. Проте київська міська влада відмовилася зареєструвати парафію УАПЦ Св. Миколи Набережного на Подолі, мотивуючи це тим, що «*такої Церкви, як УАПЦ, ніколи не було і немає, а тому неіснуючої Церкви зареєструвати не можна*»[32]. Оскільки сформувати та зареєструвати бодай незначну кількість осередків УАПЦ на Наддніпрянщині не вдалося, то центр автокефального руху змістився до Галичини, де вже сформувалася численна група священників і мирян, що бажали не зрадити своїх дідів і прадідів, які залишалися українським православними у важкі часи австрійської, польської, німецької та совєтської окупації. Вже 19 серпня 1989 р., під час

[32] Воронин О. Історичний шлях УАПЦ. Кенсінгтон, 1992, с. 106-107.

богослужіння в Петропавлівському храмі Львова, яке вперше відбувалося українською мовою, протоієрей Володимир Ярема зачитав звернення Комітету з відродження УАПЦ[33], а згодом, 21 серпня, оголосив про свій вихід з-під юрисдикції РПЦ: «*Цим письмом заявляємо, що наша церковна громада відмовляється від підлеглості Руській Православній Церкві і приєднується до Ініціативного комітету відродження УАПЦ, який існує в місті Києві*» (лист підписало 1800 парафіян)[34]. 27 серпня у Львові, біля стадіону «Дружба», відбувся 20-тисячний мітинг на тему «Свобода віросповідань», де, зокрема, вимагалося від влади відкрити шлях до відродження УАПЦ[35]. На початку вересня парафії Західної України почали все частіше заявляти про свій перехід до УАПЦ. Зокрема про свій перехід до УАПЦ заявили Ігор Еліяшкевич (с. Лавочне), Мирослав Максимович (Львів), Степан Жигаль (с. Жовтанці) та ще дев'ять священників Львівської єпархії[36], а 22 січня 1990 р. у м. Галич Івано-Франківської області відбувся Собор православного духовенства та представників православних громад і мирян Прикарпаття (168 священнослужителів з 265 і представники 204 православних громад). Учасники проголосили про свій вихід з-під юрисдикції Московської патріархії з метою «відновлення статусу УАПЦ» та бажання перейти у лоно УАПЦ. Причини такого рішення, як зазначено у підсумковому документі, продиктовано небажанням надалі перебувати «*під московським диктатом*» і прагненням «*реалізувати право на національно-релігійне самовизначення*»[37].

Розширення географії створення громад УАПЦ засвідчили Великодні відправи УАПЦ в багатьох містах України: Київ, Львів, Житомир, Дніпропетровськ, Черкаси, що пройшли 16 квітня 1990 р.,[38] та проведення архієрейського Богослужіння 5 травня 1990 р. в Києві, де були присутні священники з Києва та Київської області, Черкаської, Миколаївської, Херсонської, Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської та Волинської областей[39]. До кінця травня автокефальна Церква мала уже 7 єпископів, а 5-6 червня 1990 року в Києві відбувся організаційний Собор Автокефальної

---

[33] Свобода. Український щоденник (Нью-Йорк). 26 серпня 1989, № 162.
[34] Свобода. Український щоденник (Нью-Йорк). 31 серпня 1989, № 165.
[35] Свобода. Український щоденник (Нью-Йорк). 14 жовтня 1989, № 195.
[36] Ярема Р., священник. Церковные расколы в Украине. К., 2007, с. 19.
[37] ЦДАГО України с. Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2771, с. 10.
[38] Свобода. Український щоденник (Нью-Йорк). 3 травня 1990, № 83.
[39] Свобода. Український щоденник (Нью-Йорк). 19 травня 1990, № 94.

Церкви, на якому було затверджено Статут патріаршого правління і обрано першого Патріарха Київського і всієї України Мстислава (Скрипника). Попри шалений опір совєтської влади, а також греко-католиків, на початок 1991 р. УАПЦ мела вже 811 офіційно зареєстрованих парафій Церкви, 96% яких знаходилось у трьох галицьких областях[40].

Патріотизм православних українців виявився аніяк не меншим, ніж у греко-католиків, а загальна підтримка населення була незрівнянно вищою практично в усіх областях України, зокрема і в Галичині. Як свідчить В.Єленський, агресивна поведінка греко-католиків зробилася серйозним викликом для тих, кому православна ідентичність була не менш важливою, ніж ідентичність національна[41]. Люди дійсно не розуміли, для чого їх не тільки агітують, а навіть примушують переходити до УГКЦ: «*Я православний, моя дружина та діти православні. У нашому храмі відправляють українською мовою. Тим більше для чого нам змінювати Москву на Рим? Москва нам дійсно не мати, але ж і Рим не батько*»[42]. При цьому ситуація, коли православним доводилося протистояти агресії не тільки з боку совєтської влади та Московського Патріархату, а й греко-католиків, сприяла тому, що вибір віровизнання та юрисдикції був цілком осмислений.

По-друге, відкрилися дані щодо совєтських репресій в Україні проти духовенства та вірних двох формацій УАПЦ. При цьому таких людей було дуже важко назвати «москалями» або «кагебістами», а масштаби та жорсткість репресій була значно більшою, ніж репресій проти УГКЦ. Греко-католики почали стрімко втрачати імідж «ексклюзивних мучеників за Українську Церкву».

Крім того, вже до половини 90-х років XX ст., войовнича антиправославна ідентичність греко-католиків почала сильно заважати проукраїнським політичним партіям та рухам. Вони, цілком природно, не збиралися втрачати підтримку православних українців і їхні голоси на виборах. Дії УГКЦ почали критикувати навіть ті, хто її активно підтримував у 1989-1992 роках, адже православне духовенство активно запрошувало політиків на різні «регіональні собори та зібрання, на яких розповідало про свої справи, наочно показуючи, що вони «тримаються не Москви, а своєї історичної прабатьківської віри та своєї Української Церкви – УАПЦ»[43].

---

[40] Релігійні громади в Українській РСР. Людина і світ. 1991, № 5, с. 41.
[41] Єленський В. Нація і релігія: Україна. Людина і світ. 2003, № 6, с. 46.
[42] Ковальов С. Релігійно-політичне протистояння в Галичині 1989-1992. На правах рукопису. К., 1995, с. 39.
[43] Там само, с. 46.

Таким чином спроба УГКЦ створити свою ідентичність на антиправославній національній риториці потерпіла крах. На сьогодні, згідно нашого пілотного дослідження, безпосередніми носіями цієї ідентичності є переважно василіанські ченці, вихованці Івано-Франківської семінарії УГКЦ, та миряни, які підпали під їхній вплив.

1.4. Спроба формування ідентичності «східності» та мімікрія під Українське Православ'я

Нову ідентичність УГКЦ спробував запровадити кардинал Любомир Гузар, щоб дати можливість греко-католикам вести «похід на схід» через прозелітизм. Ідеї нового підходу до своєї ідентичності можна визначити так: «ми православні в єдності з Римом» або «ми православні католики». Ця ідентичність визначалася максимальною уніфікацією обряду греко-католиків з православним; приписуванням себе до історії Українського Православ'я як мінімум до 1596 р. та, зокрема, певною мімікрією ідентичності з православними новітніх часів. Для цього уніатами вигадані терміни «Київське Християнство» та «Церкви Володимирового Хрещення»[44] – абсолютно штучні.

Також у новій концепції уніатської ідентичності українство вже не займало головного місця. Для прозелітизму в Центрі й на Сході України активно використовувались російська мова та мімікрія під православних[45]. Для підтримки цієї «ідентичності» в деяких греко-католицьких храмах на Сході України навіть не поминали Римського понтифіка, а тільки «патріарха Любомира».

Однак, як показала практика, ідентичність «православних католиків» мало допомогла уніатам. Їх розвиток має екстенсивний характер, а 95% вірних проживають на Західній Україні (переважно у трьох областях Галичини, частково – у Закарпатській та Чернівецькій областях)[46]. Тому з приходом до влади верховного архієпископа Святослава Шевчука концепція ідентичності кардинала Любомира Гузара потерпіла певні зміни – УГКЦ тепер виставляється єдиним спадкоємцем «Церкви Володими-

[44] С. Горбик, прот. Щодо некоректності католицьких визначень «Київське Християнство» та «Церкви Володимирового хрещення», а також причини їх виникнення / http://kyiv-pravosl.info/2019/03/21/schodo-nekorektnosti-katolytskyh/
[45] Можна подивитися тут: «Православные католики. Единая Церковь» www.cerkva.od.ua
[46] Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2000-2020 рр. Київ, 2020, с. 6.

рового Хрещення», а УПЦ КП та УАПЦ – гілками РПЦ. Саме така ідентичність, на думку католиків, мусить запобігти переходу греко-католиків до православ'я (раніше в УПЦ КП і УАПЦ, тепер у ПЦУ). Адже елемент києвоцентричності, який був притаманний «ідентичності Гузара», руйнував загальнокатолицьку свідомість, бо об'єктивно працював на користь Української (Київської) Православної Помісності.

1.5. ПЦУ як головний руйнівник греко-католицької ідентичності та відповідь греко-католиків на це

Об'єднавчий Собор 2018 р. та надання Константинопольським Патріархатом Томосу про канонічну автокефалію Православної Церкви України завдали відчутного удару по ідентичності УГКЦ, адже в Україні з'явилася цілком канонічна Помісна Православна Церква, незалежна ні від Москви, ані від Риму. З огляду на історичну правду, існуючу ідентичність та запит своїх вірних УГКЦ мусила піти на об'єднання з ПЦУ, зробитися частиною єдиної Помісної Церкви. Іншого шляху «*знайти свою ідентичність*», як відзначив у своєму інтерв'ю архієпископ Даниїл (Зеленський), греко-католики не мають[47]. А відомий богослов УГКЦ Микола Крокош, розвиваючи думку архієрея Константинопольського Патріархату, відзначає «*Берестейська унія була еклезіологічною помилкою, гріхом розколу. Виправленням його було б навернення, тобто переосмислення становища УГКЦ в християнській екумені. Православна Церква-матір із радістю прийме її як блудну доньку назад у своє лоно. Вона вважає, що приєднання УГКЦ до ПЦУ є «цілком можливим»*»[48].

Для максимального запобігання переходу своїх вірних у ПЦУ провід УГКЦ почав знову запроваджувати в греко-католицьку ідентичність дві давно напрацьовані формули: «наша Церква – єдина українська Церква-мучениця» і «духовенство та вірні помирали за вірність Римському Понтифікові». Але ці твердження містять суттєві історичні та богословські перекручення…

Звичайно, ми розуміємо, що мірятися кількістю репресованого духовенства та вірних є справою неетичною. Однак, на нашу думку, говорячи

---

[47] Екзарх Константинополя Даниїл: Православна церква України може стати патріархатом / https://www.bbc.com/ukrainian/features-46827400

[48] М. Крокош. УГКЦ і томос про українську автокефалію. Частина ІІ / https://www.religion.in.ua/main/bogoslovya/42933-ugkc-i-tomos-pro-ukrayinsku-avtokefaliyu-chastina-ii.html

про власні жертви совєтського режиму, УГКЦ пробує збудувати та запровадити власну своєрідну зверхність серед українських християн усіх конфесій. Тому, оскільки нас до цього змушують, для доведення неправомірності греко-католицького підходу мусимо звернутися до історії.

Репресії проти православного українського духовенства розпочалися практично відразу після приходу комуністів до влади та продовжилися, у різних формах, практично до розпаду СРСР, але до певного часу вони не стосувалися територій, які були в складі Польщі та Румунії. З 1939 р. під репресії підпали практично всі релігійні спільноти Західної України, Західної Білорусі та країн Балтії. При цьому НКВД не зосереджувався на якійсь одній конфесії або релігійній групі. З відомих історично-політичних причин ми зосередимося на періоді від 1943 р., коли совєтська влада почала повертатися в Україну.

Першими під тотальні репресії карних органів потрапило православне духовенство та активісти УАПЦ (формація 1942 р.). Їх однозначно трактували як «зрадників батьківщини» або «пособників окупантів», тому ніякого «переходу в РПЦ» їм не пропонували, а кращим випадком був тривалий термін неволі в таборах. Пізніше було виявлено, що «*у 1943-1947 рр. було фізично знищено, відправлено в сибірські табори більш ніж 90% активних прибічників УАПЦ*»[49]. Зокрема першим саме канонічним українським архієреєм, якого закатували у в'язниці НКВД, був архієпископ Харківський і Полтавський УАПЦ Феофіл (Булдовський) (5.08.1865-20.01.1944)[50]. При цьому, ніяких «соборів для возз'єднання УАПЦ з РПЦ» навіть не планували проводити – тільки тотальне знищення... Ті ж представники єпископату, духовенства та мирян, яким пощастило емігрувати на Захід, після Другої світової війни заснували потужні українські православні центри в США та Канаді.

Також, коли аналізувати репресії проти православного духовенства в УССР після 1953 р., можна зробити висновок і про наявність певної форми автокефального підпілля. Адже більша частина православних священників була заборонена в служінні та осуджена саме за «український націоналізм» та «антисовєтську агітацію». І хоча ця тема ще чекає свого дослідника, найкращим прикладом може бути життя світлої

[49] Репрессии против Православной Церкви в СССР. Справочник. Т. 3 (1939-1953). М., 1992, с. 38.
[50] Архієпископ Феофіл (Булдовський) / https://uk.wikipedia.org/wiki/Феофіл_(Булдовський)

пам'яті Патріарха Володимира (Романюка), який у 1976 р., під час перебування на засланні, задекларував свою належність до Української Автокефальної Православної Церкви.

Варто підкреслити, що ми торкнулися тільки репресій Українського Православ'я. Коли ж цю тему продовжити, то теза про «ексклюзивність» репресій проти греко-католиків у порівнянні з загальними репресіями щодо інших християнських конфесій та юрисдикцій не витримує критики…

Тепер торкнемся твердження про виключно католицький (вірність Ватикану) спротив, жертовність уніатських мучеників XX ст. Тут ми знову мусимо звернутися до визначення греко-католицького богослова Миколи Крокоша: «*Питання в тому, чи цей аргумент достатньо бере до уваги нову екуменічну еклезіологічну дійсність, тобто чи приєднання до ПЦУ дійсно означає розрив всякого зв'язку з престолом св. Петра. Не треба забувати того, що мучеництво властиво означає «свідчення» – мученики всіх конфесій віддають своє життя передусім за Христа. Вони є свідками універсальної любові Господа до людства, виразом якої повинна бути єдність Христового Тіла – Церкви. Тому мученики належать цілій Христовій Церкві та не повинні інструменталізуватися конкретною церковною структурою для виправдання продовження розколу Церкви на помісному рівні. Це було б якраз зловживання їхнім свідченням для мети, протилежної Христовій заповіді, на виконання якої вони пролили свою кров*»[51].

Значить, мученики, на яких сьогодні так любить посилатися очільник УГКЦ, віддали свої життя не за Ватикан, не за якусь примарну «єдність» з папою, а за Христа. При цьому, як свідчить той же Микола Крокош, «*Уявних «схизматиків» уже більш як пів століття не існує, бо 07.11.1965 р. – в передостанній день Другого Ватиканського Собору, папа Павло VI і Константинопольський патріарх Атенаґор формально скасували саму Велику Схизму, тобто анафеми 1054 р., кинуті кардиналом Гумбертом і патріархом Михайлом Керулларієм один на одного та відповідно на послідовників опонента*»[52].

Як бачимо, старі-новітні вигадки греко-католиків щодо їх «зверхності через переслідування» не витримують ані історичного аналізу, ані богословської критики.

---

[51] М. Крокош. УГКЦ і томос про українську автокефалію. Частина II / https://www.religion.in.ua/main/bogoslovya/42933-ugkc-i-tomos-pro-ukrayinsku-avtokefaliyu-chastina-ii.html

[52] Там само.

1.6. Деякі висновки щодо «ідентичності» УГКЦ

Кожна конфесія або релігійна група, що претендує на статус Помісності (суб'єктності) на релігійному полі України, має свою ідентичність. Саме через це будуються її стосунки з іншими конфесіями на ґрунті взаємоповаги та добросусідства. Але греко-католики, від самого початку свого існування, так і не змогли випрацювати власну догматично-богословську ідентичність, а перейняли виключно католицьку, що, разом з канонічним устроєм Католицької Церкви, зробило їх не суб'єктом, а об'єктом у політиці Ватикану. Цю неповноправність своєї ідентичності УГКЦ спробувала заповнити певними історичними міфами, ворожістю до православних та (або) мімікрією під них. Саме ця проблема лежить у підмурку тривалого протистояння Українського Православ'я (УАПЦ, УПЦ КП) з УГКЦ. Криза ще більш поглибилася через створення ПЦУ та надання їй канонічного помісного статусу. Адже сьогодні ПЦУ є законним суб'єктом православно-католицького діалогу, а УГКЦ залишилася тільки одним з об'єктів Католицької Церкви.

На нашу думку, саме відсутність чіткої та зрозумілої релігійної ідентичності примушує УГКЦ увесь час різними способами змагатися за втримування своїх вірних. Особливо це зробилося очевидним уже в Незалежній Україні. І про це ми розповімо нижче.

II. ВІЙНА ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я ДО ЧАСУ ЙОГО ВИЗНАННЯ. ЇЇ ЕТАПИ ТА НАСЛІДКИ.

Відносини між Українським Православ'ям та УГКЦ до надання Константинопольським Патріархатом Томосу про канонічну Автокефалію можна умовно розділити на кілька етапів, які мають свої особливості.

2.1. Від виходу УГКЦ з підпілля до кінця 90-х років XX століття

Коли наприкінці 80-х – на початку 90-х років XX ст. почалася легалізація УГКЦ, її очільники планували повністю повернутися до панівного стану, який був до 1944 р., коли православних громад у Галичині не було через релігійну політику Польщі. Але в СССР, попри репресії та атеїстичну політику, коли польський католицизм уже не міг диктувати свою волю через державні інституції, частина галичан відкрили очі на православну прадідну віру і не бажали змінювати конфесію.

Однак, користуючись підтримкою спочатку місцевої, а потім і центральної влади, греко-католики почали справжні гоніння на православних, намагаючись фізично їх знищити або витиснути з Галичини. Як показує аналіз певних виступів греко-католицьких активістів, статей, документів та спогадів очевидців, греко-католики не сподівалися, що досить велика частина галицьких українців не тільки залишиться вірними православ'ю, а навіть зможе відродити УАПЦ. За різними оцінками, в 1992-1993 рр. у православ'ї залишилося 25-30% галичан, і ця кількість мала тенденцію до збільшення[53].

Деякі аналітики вважали, що після переходу більшості православних громад в УАПЦ (у подальшому – й УПЦ КП) напруження протистояння між греко-католиками та православними піде на спад. Але, як показали події, зокрема в м. Самбір, цього не відбулося[54]. Греко-католики боролися з Українським Православ'ям, яке декларувало свою незалежність, ще з більшим запалом, ніж з Московським Патріархатом. І це цілком природно, адже відродження УАПЦ (потім і

[53] Религиозное положение в республиках бывшего СССР (1989-1994). Материалы международного круглого стола НИСЭПИ. Мн., 1996, с. 25.
[54] Погром у Самборі (до історії оборони православ'я на Прикарпатті в початку 90-х років XX століття) / http://kyiv-pravosl.info/2013/05/15/pohrom-u-sambori-do-istoriji-oborony-pravoslavya-na-prykarpatti-v-pochatku-90-h-rokiv-hh-stolittya/

УПЦ КП) вже в 1991-1992 рр. практично зупинило створення греко-католицьких парафій на Волині, Центральній та Східній Україні[55].

Загалом, коли дивитися на офіційні кількості зареєстрованих громад, то на 2000 р. Українське Православ'я (УАПЦ + УПЦ КП) мала 4313 громади, а УГКЦ – 3234. При цьому найбільші по кількості громад єпархії УАПЦ та УПЦ КП були саме в Галичині.

Таким чином, користуючись статистичними даними кінця XX – початку XXI ст., можемо зробити висновок, що агресивна політика УГКЦ щодо Українського Православ'я потерпіла поразку. Навіть у Галичині, де греко-католики традиційно домінували, вони не змогли вийти на позиції 1946 р. Доля зареєстрованих православних парафій тут становила 26-31% (різняться дані по Івано-Франківській, Львівській та Тернопільській областях).

2.2. Нова політика кардинала Любомира Гузара щодо греко-католицького прозелітизму через мімікрію під православних та її наслідки (2001-2011 рр.)

У січні 2001 р. УГКЦ офіційно очолив кардинал Любомир Гузар. Маючи чудову ватиканську освіту, він проаналізував помилки своїх попередників та кардинальним чином змінив церковну політику греко-католиків. Тепер вони не займалися войовничою риторикою щодо православних, а навпаки взяли курс на мімікрію під них, пробуючи приписати собі історичну спадщину Київської митрополії Константинопольського Патріархату. Саме в цей час греко-католиками були запроваджені дуже некоректні терміни: «київське християнство» та «церкви Володимирового хрещення»[56].

Аналізуючи базу політики «тихого прозелітизму», яка була запроваджена УГКЦ на початку XXI ст., ми бачимо дуже багато неправдивих висловлювань, підміну та перекручення історичних подій.

Так, саме у час кардинала Любомира Гузара УГКЦ почала активно називати себе «патріархатом», а свого очільника – «патріархом», хоча направду Ватикан їй такого права не дав. Вона офіційно залишається «вер-

---

[55] Религиозное положение в республиках бывшего СССР (1989-1994). Материалы международного круглого стола НИСЭПИ. Мн., 1996, с. 29.

[56] С. Горбик, прот. Щодо некоректності католицьких визначень «київське християнство» та «церкви володимирового хрещення», а також причини їх виникнення / http://kyiv-pravosl.info/2019/03/21/schodo-nekorektnosti-katolytskyh/

ховною архієпископією» (митрополією) Католицької Церкви, яка керується «верховним архієпископом».

Не відповідає дійсності й позиціонування УГКЦ, як «помісної церкви» (проблема у різному розумінні терміну «помісності» у Православ'ї та в Римі «Lokalkirche», що скоріше відповідає визначенню «місцева (регіональна) церква»), бо вона є частиною Католицької Церкви з дуже обмеженими правами, навіть меншими, ніж у «самокерованої РПЦвУ». УГКЦ не має права без згоди Ватикану:

а) обирати та святити власний єпископат, а також приймати до себе єпископів з інших конфесій;

б) змінювати кордони своїх єпархій та екзархатів, їх назву, призначати нових правлячих архієреїв;

в) всі учбові заклади відкриваються тільки з дозволу Ватикану;

г) хоча синод єпископів може обирати очільника УГКЦ, його кандидатура обов'язково мусить схвалена Римським Понтифіком;

д) УГКЦ навіть підпорядкована не безпосередньо Римському папі, а своєрідному міністерству – Конгрегації Східних Церков;

е) очільник УГКЦ, єпархіальні архієреї відокремлені від монастирів та чернечих спільнот, якими керує власний провід, безпосередньо підпорядкований Ватиканській «Конгрегації в справах чернецтва»;

є) рішення Верховного Церковного суду УГКЦ вступають у остаточну силу тільки після затвердження Ватиканом.

Крім того, миряни УГКЦ, не дивлячись на велику кількість тематичних спільнот, цілком відсторонені від участі у прийнятті доленосних рішень своєї Церкви, бо помісні собори в ній не передбачені.

Щодо історичного контексту, то тут УГКЦ також вживає дуже багато перекручень, які мусять стати темою окремої статті. Позаяк вони не є головною темою нашого короткого дослідження, наведемо лиш кілька прикладів:

1) Українські християни завжди підпорядковувалися Риму, адже Володимирське хрещення відбулося ще до розділення Церков.

Це твердження є неправдивим, бо Римський папа, хоч і займав до розділення перше місце в диптиху, ніколи не мав адміністративної влади за межами Римської єпархії. Україна (Київська Русь), як мінімум з часів св. Аскольда, була канонічною територією Константинопольського Патріархату, який і заснував тут власну Київську православну митрополію, над якою вищу адміністративну владу завжди мав тільки

Вселенський Патріарх.

2) Ієрархія УГКЦ має безпосереднє походження від ієрархії Київської митрополії часів Володимира, а ієрархія УАПЦ та УПЦ КП не має, бо вона була відновлена в 1620 р., а з кінця XVII ст. ставилася Москвою.

Історики та речники УГКЦ забувають, що практично всі канонічні Київські митрополити отримували свячення та ставилися на кафедру виключно в Константинополі. Першим Київським митрополитом саме з архієреїв митрополії, був поставлений Смоленський єпископ Йосиф (Солтан) у 1506 р. Але й тут не все так однозначно, як це хочуть показати греко-католики. Адже Київський митрополит Михайло (Рогоза), який був одним з ініціаторів унії 1596 р., був висвячений на архієрея та поставлений Київським митрополитом не місцевим єпископатом, а Константинопольським патріархом Єремією II у 1589 р. Зважаючи на те, що попередник вл. Михайла, Онисифор (Дівочка) був усунутий від влади теж Вселенським Патріархом, події 1620 р. нічим не відрізняються від подій 1589 р. Тому апостольська переємність єпископату УГКЦ анічим не відрізняється від переємності архієреїв УАПЦ та УПЦ КП (ПЦУ).

Більш того, коли йти за логікою УГКЦ, то найбільш пряма лінія архієрейської переємності від 988 р. існує саме в Московському Патріархаті. Бо, як мінімум від 1439 р., практично ніхто з «чужих» архієреїв не брав участі в єпископських хіротоніях РПЦ.

3) Київ був кафедральним місцем (осередком) унійної митрополії.

Київ ніколи не був «осередком» уніатських митрополитів, а тим більш митрополитів саме УГКЦ. Історично, дуже на короткий час, уніати, за допомогою влади Речі Посполитої, взяли під свій контроль руїни київського Софійського Собору та кількох храмів наприкінці XVI – на початку XVII століть, але їх митрополити там не перебували, назва «Київський» була виключно титулярною[57]. Крім того, УГКЦ має до унії 1596 р. дуже опосередковане відношення, бо офіційно Львівська єпархія перейшла на унію тільки в 1700 р., коли Київська митрополія була вже анексована Москвою... Де-юре це була унія вже частини РПЦ.

[57] С. Горбик, прот. До питання історії конфесійного становища у Києві кінця XVI – початку XVII століть у світлі православно-уніатського протистояння / http://kyiv-prav o osl.info/2019/03/02/do-pytannya-istoriji-konfesijnoho-stanovyscha-u-kyevi/

2.2.1. Прозелітизм УГКЦ

Вже у 2005-2007 рр. багато священників УАПЦ та УПЦ КП почали свідчити про прояви прозелітизму греко-католиків щодо православних вірних. Цей прозелітизм ґрунтувався на мімікрії під «канонічних православних у єдності з Римом», а також на економічній складовій.

У першому випадку, греко-католицькі місіонери спробували переконати вірних Українського Православ'я, що вони є також Помісною Церквою, але такою, яка визнана та має єднання з іншими Церквами через Римського понтифіка. Для переконання людей, деякі священники поминали виключно «патріарха Любомира», а також називали себе «православними». Одночасно не застосовувалися звичайні для УГКЦ на Західній Україні католицькі практики, наприклад – «молитва до серця Ісуса». Подібні факти були виявлені в Дніпропетровській, Запорізькій, Луганській та Донецькій областях.

Економічний прозелітизм виражався в тому, що греко-католицькі місіонери активно використовують матеріальні можливості УГКЦ в діяльності на Східній Україні. Так, особливо після 2004 року, вони стали активно рекламувати безкоштовні або досить дешеві екскурсійно-паломницькі поїздки на Західну Україну. Такі оголошення можна часто зустріти не тільки в громадських місцях, але біля православних храмів. Подібна ініціатива в основному розрахована на молодих людей, але залучаються й люди старшого віку. У конфіденційних бесідах, учасники визнавали – у Львові, Івано-Франківську, Тернополі, їх усіляко відволікали від відвідування православних храмів, однак завантажували відвідуванням греко-католицьких святинь і бесідами з греко-католицькими священниками. При цьому, як відзначають практично всі інтерв'юери, їм неодноразово наголошували, що при переході в греко-католицтво такі пілігримки-екскурсії будуть нормою й охоплять не тільки Україну, але й Італію, Францію, Німеччину та Польщу...

Від самого початку прозелітизм УГКЦ був спрямований переважно на вірних Українського Православ'я, але вочевидь, переважна патріотична частина українського суспільства ще на початку ХХ ст. визначилася зі своєю конфесійною приналежністю. Тут переходи духовенства та мирян відбувалися між УАПЦ і УПЦ КП, досить рідко – у Московський Патріархат. Отже греко-католицькі місіонери-прозеліти почали звертати увагу на вірних РПЦвУ. І тут їх зустрів неприємний сюрприз: Коли прозелітизм, скерований на вірних УАПЦ та УПЦ КП, через ізольованість цих

юрисдикцій від Вселенського Православ'я, залишався внутрішню справою, яка мало хвилювала інші Православні Церкви, то з Московським Патріархатом так не сталося. Вже в 2008-2009 рр., представники РПЦ почали свідчити про політику УГКЦ на різноманітних міжнародних конференціях, присвячених православно-католицькому діалогу. Зокрема в 2008-2013 рр. цією проблемою дуже активно займався клірик РПЦвУ прот. Микола Данилевич[58]. Сьогодні важко сказати про наслідки цього скандалу власне для греко-католиків, але деякі аналітики саме з ним пов'язують відставку кардинала Любомира (Гузара) з посади очільника УГКЦ (офіційна причина – його вік) та ненадання титулу кардинала її новому очільникові – верховному архієпископу Святославу (Шевчуку).

Разом з тим, ані активна прозелітська політика, ані агітаційні акції (побудова «патріаршого собору», перенос осередку очільника УГКЦ до Києва і т.п.) не дали бажаного результату.

Так, на момент відставки кардинала Любомира (Гузара) в 2011 р. сумарна кількість парафій Українського Православ'я (УАПЦ + УПЦ КП) досягнула 5561, УГКЦ – 3646; доля православних парафій у трьох областях Галичини сягнула: Львівська – 31,2% (УГКЦ – 53,0), Тернопільська – 37,9% (УГКЦ – 46,2%), Івано-Франківська 35,7% (УГКЦ – 50,9%). При цьому присутність УГКЦ у всіх інших областях України, крім Закарпатської (там діє окрема Мукачівська Греко-Католицька Церква), не перевищує 2,8% (Херсонська). Навіть у Києві присутність греко-католиків рівна 1,7%, а за межами Галичини проживало тільки 3-3,5 вірних УГКЦ.

Крім того, релігійна соціологія 2010-2011 рр. показувала найінтенсивніший ріст православних парафій у Галичині, а ось у греко-католиків спостерігався лиш екстенсивний ріст. Фактично, перед новим очільником УГКЦ стояла задача не стільки поширити свою Церкви поза історичним регіоном, але, головним чином, зупинити перетікання своїх вірних у православні юрисдикції. Це сталося саме через чітку ідентичність Українського Православ'я та відсутність її чіткого визначення у більшості вірних УГКЦ.

---

[58] В УПЦ занепокоєні випадками прозелітизму греко-католиків серед православного населення України / https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/page,1,2,16801-v-upc-zanepokoyeni-vipadkami-prozelitizmu-greko-katolikiv-sered-pravoslavnogo-naselennya-ukrayini.html

2.3. Зміна політики УГКЦ щодо Українського Православ'я після обрання її очільником єпископа Святослава Шевчука

Як ми вже відзначали вище, основною задачею нового очільника УГКЦ було виховання в її вірних відданості католицтву. Для цього був вибраний дещо новий, не притаманний його попередникам, шлях – провокування в українських православних різних юрисдикцій обурення діями греко-католиків, що в свою чергу мусило продукувати взаємну ворожнечу. Забігаючи наперед, слід відзначити перенос цього засобу і на ПЦУ, але про це мова піде згодом…

Однією з перших провокацій, яку розпочав новий очільник УГКЦ, було нове широке запровадження культу Йосафата (Кунцевича), одного з найбільш проблемних уніатських «святих» XVII ст., якого всі православні справедливо вважають своїм жорстоким гонителем. Але, явно провокуючи їх, архієпископ Святослав називає його таким, «*хто віддав своє життя, щоб усі були єдині*». При цьому греко-католицькі речники підсилюють провокативну тезу свого керманича назвою матеріалу – «Глава УГКЦ: «Постать святого Йосафата може об'єднати всі Церкви в Україні»»[59]. Враховуючи, що Кунцевич бачив об'єднання виключно як долучення православних до Католицької Церкви, навіть насильницьким шляхом, заява очільника УГКЦ звучить не тільки досить красномовно, але й погрозливо. Не меншим викликом для всіх православних юрисдикцій України було й освячення уніатського «патріаршого собору в Києві» через закладку «мощів» того ж Йосафата Кунцевича.

Провокативним було й обвинувачення православних київської традиції в неправильному дні святкування Дня Хрещення Руси-України в день пам'яті святого рівноапостольного князя Володимира Великого та переносі його на 1/14 серпня. Натомість ця уніатська ініціатива є прямим наслідуванням московської традиції, адже «*саме (і тільки) в Москві, а не в Києві (та і загалом не в Україні або Білорусі) виникла міфічна дата хрещення Київської Русі – 1/14 серпня*»[60].

Ще одним провокативним викликом для православних після обрання

---

[59] «Глава УГКЦ: «Постать святого Йосафата може об'єднати всі Церкви в Україні»» / http://news.ugcc.ua/news/glava_ugkts_postat_svyatogo_yosafata_mozhe_obiednati_vsi_tserkvi_v_ ukraini_65926.html

[60] С. Горбик, прот. Річниця святкування хрещення Русі-України: історичний контекст дискусії та нові уніатські міфи / http://kyiv-pravosl.info/2013/07/27/richnytsya-svyatkuvannya-hreschennya-rusi-ukrajiny-istorychnij-kontekst-dyskusiji-ta-novi-uniatski-mifi/

нового очільника УГКЦ стала агресивна прозелітська компанія греко-католиків у Центрі та на Сході України. Тут можна знайти багато матеріалів, але, на нашу думку, найбільш відверто позиція керманича цієї структурної одиниці Католицької Церкви була озвучена під час «ІІ Конгресу мирян Києво-Галицької митрополії УГКЦ». Зокрема він сказав: «*Сьогодні є важливим опрацювати передавання віри саме на теренах Східної України, в Києво-Галицькій митрополії. Євангелізація у Східній Україні має стати пріоритетом для всієї Церкви ... Якщо наша Церква не переступить меж Збруча у своїй ментальності, наші парафії там, навіть найбільш розвинені, почнуть занепадати*». Крім того, під час греко-католицького конгресу були озвучені рішення про «*створення Всецерковного фонду розвитку УГКЦ на Сході*» та «*розбудову адміністративних структур*»[61].

І тут, оцінюючи діяльність греко-католицького керівництва у перші роки керування вл. Святослава Шевчука щодо прозелітизму, нам варто знову процитувати М. Крокоша: «*Стратегія поширення УГКЦ на Східній Україні згідно з лозунгом «Ми сюди не прийшли, а повернулися» є не тільки історично необґрунтованою, тому що унійні митрополити ніколи не резидували в самому Києві, а й сигналізує реваншистське мислення, неприпустиме у вік екуменізму. Фактично УГКЦ зайшла з цією стратегією розвитку в антиекуменічний тупик, повернулася на шлях уніатизму, що є спробою реакційної ревізії цілого екуменічного курсу Католицької Церкви. Нерозумне продовження цієї принципово хибної стратегії тільки надалі загострюватиме відносини між УГКЦ і православними Церквами України, і може з часом навіть мати важкі наслідки для православно-католицького діалогу на вселенському рівні*»[62].

Загалом, коли аналізувати провокативний прозелітизм УГКЦ, дуже знаковим є початок понтифікату папи Франциска (Бергольйо) у 2013 р. Адже, коли у часі понтифікатів Іоана-Павла ІІ та Бенедикта XVI Ватикан хоча б намагався притримуватися домовленостей православно-католицького діалогу щодо уніатизму, то тепер греко-католики мають цілковиту підтримку. Як показує практика, папа Франциск навіть не зважає на міжнародні негативні наслідки. І в цьому плані дуже показовою є діяльність УГКЦ на Буковині, а саме створення окремої Чернівецької єпархії у вересні 2017 р.

---

[61] У Києві розпочав роботу ІІ Конгрес мирян Києво-Галицької митрополії УГКЦ / https://risu.ua/u-kiyevi-rozpochav-robotu-ii-kongres-miryan-kiyevo-galickoji-mitropoliji-ugkc_n62949

[62] М. Крокош. Все стабільно? / https://www.religion.in.ua/main/analitica/23302-vse-stabilno.html#sdfootnote4sym

Так, на нашу думку, рішення синоду єпископів УГКЦ про створення окремої Чернівецької єпархії, яке практично відразу підтвердив Римський Понтифік, є виключно актом прозелітизму. Щоб це доказати, звернемось до офіційних католицьких джерел та відразу відзначимо, що УГКЦ ніколи не мала окремої єпархії на Буковині. Тому ніяким «відродженням» це назвати не можна.

Отже, згідно офіційної католицької статистики, у Чернівецької області проживає близько 20.000 греко-католиків, що складає 2,2% від усього населення. Діють 22 парафії, які обслуговують 16 священників. Згідно тієї ж католицької статистики, на один храм припадає приблизно 1.220 вірних[63]. І ось тут нас очікує певна несподіванка, бо, за даними УМВС у Чернівецькій області 2018-2020 рр. (до пандемії та карантинних заходів), максимальне заповнення жодного греко-католицького храму, навіть на великі церковні свята, не перебільшувало 350-400 осіб. Така розбіжність, на думку релігієзнавців, виникла через те, що греко-католики автоматично зараховують до «своїх вірних» як мінімум усіх вихідців з Галичини та їх нащадків, які проживають на Буковині. Але ж немала їх частина на сьогодні ідентифікують себе як православні, зокрема таких багато і серед буковинських священників ПЦУ. Тобто реальна кількість практикуючих вірних УГКЦ тут значно менша від офіційно задекларованої, тому ніякої негайної потреби відокремлювати їх у нову єпархію не існувало... Крім однієї – викликати обурення православних та демонструвати його в якості «ворожнечі до католиків». І вони цього домоглися, адже проти такого відвертого нехтування досягнутими домовленостями щодо осудження уніатизму, яке зачіпає загальні православно-католицькі відносини, зокрема і Буковину, виступили представники кількох Православних Церков.

Даючи оцінку політиці УГКЦ на Буковині, «митрополит Єрофій (Влахос), коментуючи цю подію, зазначив: «*можна по-різному трактувати канонічну належність даної території. Однак не викликає сумнівів, вона ніколи не належала уніатам (УГКЦ – І.Стоянов). Ми маємо ще один доказ того, що ніякий «екуменічний діалог» з католиками неможливий, вони не дотримуються домовленостей*». Своє занепокоєння щодо підтримки уніатизму на Буковині висловили Румунська, Болгарська та Сербська Православні Церкви[64].

[63] Eparchy of Chernivtsi (Ukrainian) / http://www.catholic-hierarchy.org/diocese/dcher.html
[64] І. Стоянов, проф. Буковина как лакмус современного православно-католического диалога / http://orthodox-cv.org/archives/7898

Загалом, через відверту прозелітську діяльність УГКЦ навіть деякі провідні католицькі аналітики, наприклад Сандро Маджістер та Андреа Торнієллі, ще на початку 2017 р. фактично визначали її як перепону православно-католицькому діалогу[65]. В контексті виловлювань цих неофіційних речників Ватикану греко-католики явно використовуються як маргінальний об'єкт у східній політиці папи Франциска. У випадку з Буковиною – як покажчик можливого «руху на схід», коли православні, найперше Константинопольський Патріархат, не піде на деякі компроміси у діалозі…

2.3.1. Революційні події 2013-2014 рр., початок війни з Росією: ситуаційна співпраця УГКЦ з РПЦвУ

Події 2013-2014 рр. в Україні, а саме: спротив режимові президента Віктора Януковича, Революція Гідності та початок війни з Росією, принесли різкі зміни щодо релігійної свідомості суспільства.

По-перше, з'явився запит суспільства на релігійну єдність українців, яку вони бачили у створенні Помісної Української Православної Церкви. При цьому центром такого об'єднання переважна більшість бачила саме Українське Православ'я (УПЦ КП та УАПЦ).

По-друге, внаслідок активної духовної та матеріальної підтримки Революції Гідності, капеланського служіння з перших днів війни, спротиву анексії Криму різко виріс авторитет УПЦ КП, як найбільшої юрисдикції Українського Православ'я. При цьому переходи колишніх вірних РПЦвУ, як індивідуальні, так і парафіяльні, відбувалися виключно в УПЦ КП та, хоч і в меншій кількості, в УАПЦ. Кількість парафій УПЦ КП збільшилася від 4536 зареєстрованих парафій на початку 2013 р.; до 4921 – на початок 2016 р.

По-трете, невиразна, а часом відверто промосковська політика Ватикану, яка, не дивлячись на всі патріотичні заяви УГКЦ та медійну активність, практично зупинила створення нових парафій цієї структури. Більш того, коли на початку 2015 р. УГКЦ мала 3769 зареєстрованих громад, то на початок 2016 – лиш 3366. Аналітики відзначають, що грекокатолицькі священники були вимушені знімати з реєстрації парафії, які так і не вдалося реально створити, тобто запланований реальний розвиток не відбувся.

---

65 Єдність християн Заходу і Сходу: так близько і так далеко / https://www.radiosvoboda.org/a/28425473.html

По-четверте, відверта проросійська політика РПЦвУ значною мірою відбилася на кількості її громад. Так, на початку 2013 р. у ній було 12714 зареєстрованих парафій, а на початок 2016 р. – тільки 12334.

Ця статистика явно показує симпатії українців. На цьому фоні почалася фактична спільна боротьба УГКЦ та РПЦвУ проти Українського Православ'я. І хоч їхня співпраця була помітна ще в 2011-2012 рр., з 2014 р. вона набула відвертого характеру. Так, вже у вересні 2014 р., очільник УГКЦ Святослав Шевчук заявляє, *«що єдиною канонічною Православною Церквою в Україні, тобто такою, яка перебуває в повноті сопричастя зі світовим православ'ям, є Українська Православна Церква в єдності з Московським патріархатом»*[66].

Нам можуть заперечити, мовляв на той час це була правда. Але питання в тому, що *«помилковість такої концепції зрозуміла кожному, хто добре обізнаний у віровченні та догматиці Католицької Церкви. Правда полягає в тому, що для католиків немає «канонічних» та «неканонічних» православних або, навіть, «канонічних» інших християнських віровизнань. Для католиків важливо тільки одне: чи знаходишся ти в колі (лоні) Католицької Церкви, або – поза нею. Підтвердженням цього, є той факт, що Католицька Церква не знаходиться в співпричасті з Православними Церквами, навіть з такими, що називають себе «канонічними» та є частиною Вселенського Православ'я ... Таким чином, беручи на себе визначення «канонічних» та «неканонічних» православних в Україні, керманич УГКЦ аніяк не міг керуватися догматикою та канонами Католицької Церкви, її поглядами на православ'я загалом»*[67].

Крім того, не дивлячись на антиуніатську риторику речників Московського патріархату, а також антимосковську – УГКЦ, ці дві інституції у 2013-2018 рр. відзначилися дуже великим числом спільних заходів, на які запрошували навіть неопротестантів, але ніколи – УПЦ КП або УАПЦ. Навіть пілотний аналіз ЗМІ, зокрема провідного сайту «Релігія в Україні», виявив не менш 50 подібних акцій у різних регіонах України, найбільше в Києві та Львові.

У січні 2017 р. вибухнув новий скандал, коли на звітно-виборчих зборах

---

[66] Єдиною канонічною Православною Церквою в Україні глава УГКЦ визнає УПЦ МП / https://ipress.ua/news/yedynoyu_kanonichnoyu_pravoslavnoyu_tserkvoyu_v_ukraini_glava_ugkts_vyznaie_upts_mp_90650.html

[67] А. Грудень, прот. Сергій Горбик. Релігійний фронт. Чому і як УГКЦ виступає проти УПЦ КП на боці Московського патріархату. / http://kyiv-pravosl.info/2015/04/24/relihijnyj-front/

«Ради душпастирської опіки при Міністерстві Оборони України» УГКЦ, разом з РПЦвУ та протестантами, не тільки проголосували проти обрання митрополита Черкаського і Чигиринського Іоана (Яременка) (УПЦ КП) головою, а й підтримала обрання секретарем ради представника Московського патріархату – архімандрита Луку (Винарчука). При цьому була цілком проігнорована доповідь архієрея УПЦ КП про деструктивну діяльність «капеланів» РПЦвУ в Збройних Силах України. Конфлікт був настільки критичний, що митрополит Іоан (Яременко) на знак протесту вийшов зі складу даної структури[68].

Але найбільшою провокацією УГКЦ є інформаційна провокація з «приєднанням» (об'єднанням) з маргінальною структурою колишнього архієпископа УАПЦ Ігоря (Ісіченка).

На нашу думку, цей пустопорожній «процес» напряму є грою на боці московських пропагандистів та скерований саме проти Українського Православ'я. Тому мусимо проаналізувати цю подію окремо.

2.3.2. «Приєднання» маргінальної групи Ігоря (Ісіченка) до УГКЦ. Події 2015-2019 рр.

Історія про те, як УГКЦ використовувала маргінальну групу колишнього архієпископа УАПЦ Ігоря (Ісіченка) для критики УПЦ КП та УАПЦ, а також для імітації якихось екуменічних заходів, ще чекає свого дослідника[69]. Але ми зупинимось на останніх роках її існування, які дуже добре ілюструють справжню сутність діяльності греко-католицького єпископату в Україні.

а) Загальна релігійна ситуація навесні 2015 р.

Як ми вже відзначали вище, Революція Гідності та війна на Сході України стали каталізаторами запиту патріотичного суспільства на єдність, зокрема й релігійну. Але УГКЦ опинилася поза цим процесом, адже парафії та люди переходили до Українського Православ'я. Крім того, після смерті св.пам. митрополита Мефодія (Кудрякова) місцеблюститель очільника УАПЦ – митрополит Макарій (Малетич) заявив про

---

[68] Іоан: «Недопущення священиків УПЦ (МП) у військові частини – не дискримінація, а питання національної безпеки» / https://procherk.info/news/7-cherkassy/50864-ioan-nedopuschennja-svjaschenikiv-upts-mp-u-vijskovi-chastini-ne-diskriminatsija-a-pitannja-natsionalnoyi-bezpeki

[69] Одним з перших дослідників цієї структури, який доказав її антиправославний характер та крипотокатолицизм, був прот. Євген Заплетнюк, див. книгу: Ізсічена церква. Роздуми про ісіченківський розкол в УАПЦ. Тернопіль, 2010.

необхідність об'єднання УАПЦ та УПЦ КП, перемови мали розпочатися відразу після Помісного Собору УАПЦ.

Одночасно структура Ігоря (Ісіченка) залишилася поза всіма процесами, які відбувалися в Українському Православ'ї: З одного боку, УПЦ США публічно заявила, що він не має до неї жодного відношення, а тим більш євхаристичного спілкування; з іншого – єпископат УАПЦ також заявив про невизнання цієї групи та самого архієпископа Ігоря своєю частиною та порадив йому звернутися з покаянням до Помісного Собору, який остаточно вирішить його долю... Зі свого боку, речники УПЦ КП виразно дали зрозуміти, що вона абсолютно не бажає приймати ані самого Ігоря (Ісіченка), ані його структуру. Власне кажучи, все це визнав і він, даючи інтерв'ю газеті «Нація і Держава»[70].

За таких обставин, греко-католикам уже не було сенсу втримувати маргінальну групу Ісіченка, тому вона пішла на інформаційну провокацію – порадила їй заявити про приєднання до УГКЦ, щоб отримати від цього певні інформаційні дивіденди та допомоги РПЦвУ воювати проти Українського Православ'я.

б) Фіктивність процесу приєднання та пустопорожні заяви УГКЦ

Кожному, хто хоча б мінімально знайомий з канонічним правом та структурою Католицької Церкви, від самого початку було зрозуміло, що заява «собору» групи Ігоря (Ісіченка) «щодо відновлення євхаристичної та адміністративної єдності між нашими Церквами (УАПЦ(о) та УГКЦ – авт.)» є повною фантастикою, адже Католицька Церква, згідно власному канонічному праву, являється єдиною адміністративною структурою, а УГКЦ – часткою цієї адміністративної структури з досить обмеженими повноваженнями. Католицька Церква не має жодних євхаристичних відносин з юрисдикціями (конфесіями, групами), які не є її частиною. За канонічним правом, єдине, що греко-католики мали право зробити, це індивідуально прийняти священників УАПЦ(о) в існуючому сані, відповідно географічно-канонічному розкладу. Щодо самого Ігоря (Ісіченка), то вирішення питання його канонічного статусу при приєднанні до Католицької Церкви є виключно прерогативою Римського Понтифіка.

---

[70] Архієпископ Ігор (Ісіченко) розповів, на яких засадах Харківсько-Полтавська єпархія УАПЦ єднається з УГКЦ /http://news.ugcc.ua/news/arhiiepiskop_Igor_Isichenko_ rozpoviv _na_yakih_zasadah_yeparhiya_harkivskopoltavska_uapts_iednaietsya_z_ugkts_75286.html

Таким чином, канонічний алгоритм приєднання групи Ігоря (Ісіченка) до Католицької Церкви був відомий УГКЦ від самого початку та міг бути озвучений відразу. Але цього чомусь не було зроблено...

Перша фіктивність готовності приєднання духовенства та вірних УАПЦ(о) до Католицької Церкви виявилась у виході більшості священників та парафій з її складу. За даними самого Ігоря (Ісіченка), практично відразу після його заяви «єпархію» залишило 17 священників та 14 парафій[71]. У маргінальній групі залишилося 7-8 парафій, одна з яких, Якова Кротова, знаходилася в Москві[72], а на останньому «соборі» в березні 2020 р., який оголосив про її ліквідацію, були присутні тільки 3 (три) священники.

Отже, заява про приєднання до УГКЦ була переважно особистим актом Ігоря (Ісіченка), а не мала якогось, навіть мінімального, загального характеру.

Натомість УГКЦ спробувала максимально інформаційно використати аферу Ісіченка. Так, зважаючи на провал перемов УАПЦ та УПЦ КП літом 2015 р., греко католики створюють комісію про «об'єднання з УАПЦ(о)»[73]. Особливо цікаво, що ця фейкова комісія була створена тільки 18 вересня 2015 р., коли питання з «приєднанням» на загально-католицькому рівні було вже давно вирішено, і аж ніяк не на користь групи Ісіченка, про що ми розповімо нижче.

в) Реакція Ватикану на ініціативу архієпископа Ігоря (Ісіченка)

Одразу треба відзначити, що реакція Ватикану на ініціативу групи Ігоря (Ісіченка) ґрунтувалася на вже підписаних документах православно-католицького діалогу, а саме пунктами 22 та 29 Баламандських домовленостей:

п. 22. «Душпастирська діяльність у Католицькій Церкві, Латинській і Східній, вже не має за мету, щоб вірні однієї Церкви переходили до іншої, треба сказати, що вона більше не має за мету прозелітування між православними. Вона має за мету відповідь на духовні потреби її власних вірних і не має прагнення розширюватися на кошти Православної Церкви. У межах цих перспектив, так що вже не буде місця для недовіри й підозри, є необхідним, щоб були обопільні об-

[71] Священники й громади, що залишили Харківсько-Полтавську єпархію УАПЦ і не можуть виступати від її імені / http://web.archive.org/web/ 20201125042809/http:/ /uapc.org.ua/11274-2/
[72] Парафії / http://web.archive.org/web/20201125045812/http://uapc.org.ua/parafiyi/
[73] Рішення Священного Синоду Української Греко-Католицької Церкви / http://uapc.org.ua/rishennya-svyaschennoho-synodu-ukrajinskoji-hreko-katolytskoji-tserkvy/

міни інформацією про різні душпастирські проекти та щоб таким чином співпраця між єпископами й усіма відповідальними в наших Церквах, могла бути приведена в рух і розвиватися».

п.29. «...У цьому контексті, щоб оминути всяке непорозуміння і розвинути довіру між двома Церквами, є необхідним, щоб католицькі та православні єпископи цієї самої території консультувалися одні з другими перед встановленням католицьких душпастирських проектів, які включають створення нових структур у регіонах, що традиційно становлять частину юрисдикції Православної Церкви, з метою оминути паралельну душпастирську діяльність, яка ризикувала б різко виродитися у суперництво чи навіть конфлікти»[74].

Крім того, у процесі православно-католицького діалогу була досягнута взаємна домовленість, що *«сторони зобов'язуються не вступати в офіційні контакти з тими церковними групами, які не мають канонічного визнання»*[75].

Отже, за інсайдерською інформацією, вже через кілька місяців УГКЦ отримала чітку інструкцію щодо неможливості приєднання групи Ісіченка як юрисдикції або якось цілісної канонічної структури. А на початку 2017 р. цю інформацію підтвердила й відома професорка релігієзнавства Людмила Филипович: *«Я дам симетричну відповідь словами нунція, коли його спитали, чому Ватикан не дозволив УГКЦ прийняти до себе архієпископа Ігоря (Ісіченка): «Ми не бачили доцільності»»*[76].

З усього вище викладеного постає природне питання: Для чого УГКЦ та Ігор Ісіченко понад п'ять років вводили суспільство в оману?

г) «Об'єднання» УГКЦ з групою Ігоря (Ісіченка) – ситуаційна допомога Московському патріархату з боку греко-католиків

Ліпшого інформаційного «подарунка» для Московського патріархату, ніж заява групи Ісіченка та реакція очільників УГКЦ на неї, годі й шукати. Вже через кілька днів практично всі речники та ресурси РПЦ волали про «перехід розкольників до уніатів». Звичайно, вони «забували» повідомити, що мова йде не про справжню УАПЦ, а тим паче не про УПЦ КП, а

---

[74] Спільна міжнародна комісія з богословського діалогу між Римо-Католицькою Церквою та Православною Церквою / https://phanariot.medium.com/спільна-міжнародна-комісія-з-богословського-діалогу-між-римо-католицькою-церквою-та-православною-376457ed8f7c

[75] М. Крокош. Все стабільно? / https://www.religion.in.ua/main/analitica/23302-vse-stabilno.html#sdfootnote4sym

[76] Релігія дуже повільно і слабо повертається у публічний простір України, — проф. Людмила Филипович / https://risu.ua/religiya-duzhe-povilno-i-slabo-povertayetsya-u-publichniy-prostir-ukrajini-prof-lyudmila-filipovich_n82792

про невелику маргінальну групу. Особливо цікаво, що, як тільки інформаційна хвиля щодо «неоунії розкольників» у російських ЗМІ стихала, УГКЦ та (або) Ісіченко проводили заходи, які її знову піднімали[77].

Загалом, коли проаналізувати всі інформаційні викиди групи Ісіченка й УГКЦ у 2015-2018 рр., вони виглядають як цілковита допомога РПЦвУ в дискредитації як Українського Православ'я, так і всіх складних етапів об'єднавчого процесу. Ця політика продовжилася і після Київського Об'єднавчого Собору 2018 р., але про це трохи згодом...

д) «Об'єднання» УГКЦ з групою Ігоря (Ісіченка) як свідомий обман частини греко-католиків

Ми вже відзначали вище, що в українському суспільстві був і є великий запит на християнську єдність. І коли на початку вірні УГКЦ не дуже переймалися певними реаліями ватиканської політики, то вже до кінця 2014 р. ця політика почала викликати певне незадоволення. Тут можна згадати повне мовчання Римського понтифіка щодо анексії Криму та війни на Донбасі, а також, у подальшому, сумнозвісну «гаванську декларацію» папи Франциска та патріарха Кирила. Зокрема професор Людмила Филипович, яку важко запідозрити у симпатіях до православ'я, досить негативно оцінила діяльність католицьких ієрархів в Україні[78]. На цьому тлі почався певний запит на саме києвоцентричність, потребу приєднання УГКЦ до православного об'єднавчого процесу по створенню Єдиної Помісної Православної Церкви.

У цих умовах використання ініціативи Ігоря (Ісіченка) для введення в оману власних вірних набуває для УГКЦ особливого значення.

По-перше, сам процес «об'єднання» та риторика Ісіченка допомагає УГКЦ захистити сенс свого підпорядкування Риму, довести своїм вірним первісну римоцентричність релігійних процесів в Україні. Тим більше, що переважна частина греко-католиків слабо орієнтувалась у різниці між УАПЦ та УАПЦ(о).

По-друге, імітація «об'єднання» була свого роду окозамилюванням –

77 «Перспектива об'єднання незворотна і не дискутується», – Глава УГКЦ / http://news.ugcc.ua/news/perspektiva_obiednannya_nezvorotna_i_ne_diskutuietsya__glava_ugkts_75595.html; Інтерв'ю Ігоря (Ісіченка) порталу CREDO.RU / http://www.portal-credo.ru/site/?act=news&id=123571; Харківсько-Полтавська єпархія продовжує об'єднавчий процес / http://uapc.org.ua/harkivsko-poltavska-jeparhiya-prodovzhuje-ob-jednavchyj-protses-2/

78 Релігія дуже повільно і слабо повертається у публічний простір України, — проф. Людмила Филипович / https://risu.ua/religiya-duzhe-povilno-i-slabo-povertayetsya-u-publichniy-prostir-ukrajini-prof-lyudmila-filipovich_n82792

УГКЦ успокоювала своїх вірних інформацією що «процес іде».

По-трете, давала можливість устами «православного архієрея» Ігоря (Ісіченка) вести критику основних українських православних юрисдикцій (УПЦ КП, УАПЦ). Це, безумовно, надавала критиці певної переконливості в очах звичайних греко-католиків та сповільнювало їх перехід у православ'я.

е) Деякі висновки щодо «об'єднання» групи Ігоря (Ісіченка) з УГКЦ

Від самого початку процес «об'єднання» групи Ігоря (Ісіченка) з УГКЦ носив виключно характер інформаційного фейка (фіктивності), який був спрямований на боротьбу з Українським Православ'ям. Він також цілком відповідав інтересам антиукраїнської пропаганди Московського патріархату та інтересам УГКЦ щодо дезінформації своїх вірних для призупинення їхнього приєднання до православ'я.

Цей фіктивний процес був зупинений тільки після його повної дискредитації та неможливості здійснення, але наостанок була здійснена ще одна провокація УГКЦ, вже проти Православної Церкви України, про що ми розповімо згодом.

III. СУЧАСНА ГІБРИДНАА ВІЙНА УГКЦ ПРОТИ ПЦУ

Постання єдиної Православної Церкви України, а також надання їй Томосу про автокефалію Вселенським Патріархом Варфоломієм, стали цілком неочікуваними для УГКЦ. Ще навесні 2018 р., коли було опубліковано звернення тогочасного Президента України Петра Порошенко до Константинопольського Патріарха, майже одностайно підтримане Верховною Радою[79], практично всі греко-католицькі ієрархи, формальні та неформальні речники, журналісти, дуже критично ставилися до успішного завершення цього процесу. Тільки поодинокі політики, які позиціонували себе вірними УГКЦ, закликали «свою» Церкву, хоч і опосередковано, долучитися до процесу[80], але їхні голоси були проігноровані...

Оцінюючи становище УГКЦ від перших місяців після надання Томосу і до сьогодні, варто звернутися до прогнозу М. Крокоша, опублікованого ним на початку березня 2019 р. (хоча його стаття була, на нашу думку, написана значно раніше):

«*1. Зміниться становище УГКЦ в суспільстві – з єдиної канонічної «національної» Церкви вона перетвориться на західноукраїнську регіональну, залежну від закордонного юрисдикційного центру в Римі.*

2. Зменшиться також статус УГКЦ як досі важливого лінку (зв'язки) України із Заходом, бо канонічна ПЦУ також плекатиме інтенсивні зв'язки з Церквами західних сусідів.

3. Попри всі заспокоєння з боку держави, для неї УГКЦ опиниться на однаковому ступені з УПЦ (МП), тоді як ПЦУ матиме особливий статус вже тому, що для держави вигідно й зручно мати юрисдикційний центр Української Церкви поруч із собою, адже так на неї легше впливати»[81].

Очільники УГКЦ дуже швидко зрозуміли, що їхні вірні «*з цікавістю слідкують за подіями в українському православ'ї*»[82], і вже незабаром обрали дуже цікаву стратегію, яку послідовно втілюють: З одного боку, намагаються всіляко копіювати ПЦУ, а з іншого – свідомо провокувати право-

---

79 Порошенко: Власна церква – необхідний атрибут незалежної держави / https://www.pravda.com.ua/news/2018/04/19/7178128/; Рада підтримала «церковне звернення» Порошенка / https://www.pravda.com.ua/news/2018/04/19/7178130/

80 Б. Червак. «Церковне звернення» Порошенка: чому за бортом залишилася УГКЦ / https://www.pravda.com.ua/columns/2018/04/20/7178224/

81 М. Крокош. УГКЦ і томос про українську автокефалію. Частина І / https://www.religion.in.ua/main/bogoslovya/42857-ugkc-i-tomos-pro-ukrayinsku-avtokefaliyu.html

82 Там само.

славне духовенство та вірних на конфлікти з греко-католиками, пробуючи побудувати таку собі «стіну ненависті», біля якої саме православні будуть виглядати в очах їхніх вірних джерелом конфліктів. На середину літа 2021 р. ми вже можемо визначити кілька таких провокаційних дій.

3.1. Ініційований УГКЦ конфлікт навколо Київського Софійського собору

Київський Софійський собор – це історичний духовний центр Українського Православ'я та головний символ реальної Незалежності України. Таке її визначення сформувалося ще за часів Київської Русі та знайшло своє остаточне втілення в українських визвольних змаганнях XVII-XX ст. Саме там поховані київські князі; саме боротьба за Святу Софію та її відбудова святителем Петром Могилою, були центральними подіями українського антикатолицького руху XVII ст.; саме в Софії Київській відбулися миропомазання Петра Скоропадського на Гетьмана всієї України і проголошення УАПЦ (л) у 1921 р.; саме в Софії відбулася інтронізація перших Предстоятелів Українського Православ'я – Патріарха Київського і всієї України Мстислава Скрипника (Скрипника) та Патріарха Київського і всієї Руси-України Володимира (Романюка)...[83]

У світлі історичних подій, що відбувались у соборі Святої Софії впродовж багатьох століть, цілком природним було рішення державної влади України провести в ній всі події, зокрема й богослужіння, пов'язані зі створенням Православної Церкви України та отриманням Томосу про автокефалію. Це дійсно епохальні події в історії України. Крім того, не слід забувати, що майже 80% українців визнають себе православними, з яких 58% вважають себе вірними ПЦУ, а Свята Софія Київська займай особливе місце у їхній конфесійній ідентичності.

З вищевикладеного випливає, що керманич УГКЦ Святослав (Шевчук) чудово розумів майбутню реакцію православних українців, коли 17 лютого 2019 р. заявив про намір служити в Софії Київській на свято Введення в храм Пресвятої Богородиці (7 квітня н.с.). Виникає логічне запитання: Для чого це було зроблено? Адже, не дивлячись на викорис-

[83] Більше про історичні події: прот. С.Горбик. До питання історії конфесійного становища у Києві кінця XVI – початку XVII століть у світлі православно-уніатського протистояння / http://kyiv-pravosl.info/2019/03/02/do-pytannya-istoriji-konfesijnoho-stanovyscha-u-kyevi/; прот. С. Горбик. «Київська Софійськість» у історичному контексті / http://kyiv-pravosl.info/2019/07/29/kyjivska-sofijskist-u-istorychnomu-konteksti/

тання собору православними ще на початку 90-х років, ніхто з попередніх очільників УГКЦ не претендував на служіння у ньому.

На нашу думку, ця заява була одночасно і провокацією, і спробою самоствердження.

а) Чому заява про служіння УГКЦ в соборі Святої Софії була провокацією, та кому вона було потрібна.

Почнемо з того, що ПЦУ ніколи не претендувала на передачу їй Софійського собору в постійне користування, хоча з історичної точки зору це було б справедливо, адже саме православний Київський митрополит відбудував цей храм ще в XVII ст., а останньою діючою парафією тут була громада УАПЦ (л). Також не витримує критики посилання УГКЦ на те, що православним надали право служіння в соборі, тому потрібно дотримуватись рівності. Неможливо порівняти історичне значення надання Томосу про автокефалію та, нехай і великого, постійного нерухомого свята церковного року.

Крім того, не слід забувати, що УГКЦ – фактично регіональна Церква, понад 90% вірних якої живуть у Галичині, населенні якої становить приблизно 7-8% від населення держави

Тут варто згадати випадок, коли УГКЦ хотіла приєднатися до Хресної ходи УПЦ КП на Володимирську гірку, яку традиційно здійснюють православні в день пам'яті св.кн. Володимира. Коли ж їм запропонували йти від своїх київських храмів окремою ходою, греко-католики відмовилися, бо мають досить незначну кількість своїх вірних у Києві, а завезти якусь реальну велику групу можна було тільки з Галичини, що чітко продемонструвало б саме регіональний характер УГКЦ.

З огляду на все вищевикладене, бурхливу негативну реакцію українських православних неважко було передбачити. Також і владі не був потрібний міжконфесійний конфлікт напередодні президентських виборів. Отже, на нашу думку, можливість реального служіння греко-католиків у Софійському соборі від самого початку була мінімальною. Та розрахунок греко-католиків був у іншому.

Відсутність реакції ПЦУ на «ініціативу» УГКЦ дала б можливість антиукраїнським силам обвинуватити її в криптокатолицьких (приховано католицьких) симпатіях. Це мало суттєво вплинути на приєднання до неї православних РПЦвУ, а також посіяти сумніви навіть серед тих, що від початку вітали Об'єднавчий Собор та Томос. Небезпеку такого розвитку

подій розуміло керівництво ПЦУ. Тому вже 19 лютого 2019 р. Блаженніший Митрополит Епіфаній надіслав главі УГКЦ відповідного листа[84]. Проти служіння греко-католиків у Софії Київській висловився і Священний Синод під час свого чергового засідання, 4 березня 2019 р.[85]

Нарешті, 7 березня 2019 р., відбулася зустріч Митрополита Епіфанія зі Святославом (Шевчуком), на якій православні переконали останнього відмовитися від свого наміру[86].

Зі свого боку, намагаючись зняти наростання міжконфесійного конфлікту, Міністерство культури України 8 березня 2019 р. подало інформацію про закриття Софійського собору на реставраційні роботи з 18 березня[87]. Немає сумнівів, що це рішення було прийнято через негативну реакцію православних.

Разом з тим, УГКЦ і Московський патріархат навіть при негативному для них розвиткові подій залишилися у виграші.

По-перше, формальні та неформальні греко-католицькі ЗМІ використали реакцію православних для чергових звинувачень їх у ворожому ставленні до УГКЦ і в тім, що вони залишаються під впливом «московщини» у міжконфесійних питаннях. Практично до сьогодні конфлікт навколо Софійського собору залишається в католиків чи не основною ілюстрацією «ворожнечі» ПЦУ, через яку об'єднуватися з ПЦУ чи переходити до неї греко-католикам не варто.

По-друге, у своїх тісних контактах з Ватиканом Московський патріархат отримав можливість обвинуватити Вселенський Патріархат у нещирості його екуменічних ініціатив та висловів, адже «створена Константинополем» за версією речників РПЦ, «ПЦУ показала свій антиекуменізм».

По-третя, зроблена спроба дискредитації ПЦУ як окремої юрисдикції перед Вселенським Патріархатом, що виступає проти його екуменічної концепції, була скерована на вигідне Московському Патріархату псування відносин між ними.

б) Спроба самоствердження УГКЦ.

---

[84] Митрополит Епіфаній 19 лютого надіслав листа Главі УГКЦ / https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/ mytropolyt-epifanij-19-lyutogo-nadislav-lysta-glavi-ugkts/

[85] Журнали засідання Священного Синоду від 4 березня 2019 р. / https://www.pomisna.info/uk/document-post/zhurnaly-zasidannya-svyashhennogo-synodu-vid-4-bereznya-2019-r-2/

[86] Відбулася зустріч Митрополита Епіфанія та Верховного Архієпископа Святослава / https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/vidbulasya-zustrich-mytropolyta-epifaniya-ta-verhovnogo-arhiyepyskopa-svyatoslava/

[87] У Софійському Соборі продовжиться комплекс ремонтно-реставраційних робіт / http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245465260&cat_id=244913751

Ми вже відзначили, що після постання ПЦУ УГКЦ зазнала багато іміджевих втрат. Провокація зі спробою служіння в Софії Київській була спробою поставити ватиканську структуру в очах суспільства, а головне – в очах своїх вірних, на один щабель з ПЦУ. Провокація була безпрограшною, адже дозвіл на служіння мав засвідчити рівність УГКЦ з ПЦУ і зупинити перехід греко-католиків до неї. Відмова ж мала засвідчити ворожість до греко-католиків православних (і держави), з якими «потрібно змагатися».

Назагал слід зазначити, що демонстрація показної рівності з ПЦУ, копіювання її певних кроків поступово стали традиційною політикою УГКЦ. При цьому вона дуже часто намагається надати цьому копіюванню саме «автокефальний зміст». Наприклад, знову підняте питання про потребу надання Ватиканом статусу «патріархату» УГКЦ. Однак «*визнання патріархату УГКЦ Римом нічого не змінить у цій ситуації, бо в контексті православної еклезіології кожний патріархат є автокефальним, тоді як у Католицькій Церкві патріархат є радше почесним – становище патріархів наразі визначається чинною римо-центричною еклезіологією обох останніх Ватиканських соборів*»[88].

3.2. «Провокація УГКЦ - анексія собору колишньої УАПЦ

Ми вже розповідали, як греко-католики використовували маргінальну групу Ігоря (Ісіченка) для боротьби з Українським Православ'ям, зокрема й про фіктивний процес її «об'єднання» з УГКЦ. І ось, коли інформаційний ресурс цієї групи був остаточно використаний, а сама УАПЦ(о) втратила практично всі парафії та вірних, греко-католицький провід вирішив здійснити за допомогою колишнього «архієпископа» міжконфесійну провокацію в Харкові, метою якої, як і зі Святою Софією Київською, було посіяти міжконфесійну ворожнечу, а також отримати певні матеріальні дивіденди[89].

Згідно інформації ЗМІ та харківських православних активістів, події розгорталися наступним чином: Без попереднього відкритого оголошення, 18 березня 2020 р., «*в розпал антивірусного карантину та всупереч*

[88] М. Крокош. УГКЦ і томос про українську автокефалію. Частина I / https://www.religion.in.ua/main/bogoslovya/42857-ugkc-i-tomos-pro-ukrayinsku-avtokefaliyu.html

[89] Звернення «Наради керівників організацій Харківської Громади на захист Конституції та Прав людини, що об'єднує 22 організації загальноукраїнського статусу та 85 місцевого загальною списковою чисельністю понад 63 тисячі осіб» щодо ситуації навколо Свято-Димітріївського храму м. Харків. (Архів «Православного Духовного Центру Апостола Івана Богослова» м. Чернівці).

чинного законодавства владика Ігор (Ісіченко) імітував проведення загальних зборів (єпархіального Собору) Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ, на якому за наполяганням владики було проголошено намір приєднатися до УГКЦ. Там же він заявив, про свою відмову від статусу Архієпископа УАПЦ». Одночасно було заявлено *«про передачу греко-католикам Свято-Дмитрівського храму, який із 90-х років належить православній громаді»*[90]. На думку більшості православних харків'ян, членів «Православного братства св. апостола Андрія Первозваного», та багатьох інших українських організацій, рішення приймала невелика група осіб, наближених до Ігоря (Ісіченка), та греко-католики, котрі ніколи не були парафіянами храму. Більш того, православні парафіяни храму стверджують, що їх просто не пустили, ані на «собор», ані на «парафіяльні збори». Цей факт підтвердив і сам Ісіченко в листі до керівника одного з осередків «Правого Сектора»: «*За умов, коли провокаційні середовища намагались дискредитувати цей процес і перешкодити здійсненню ключових заходів у його перебігу, відокремлений підрозділ ВО «Правий сектор» у Харківській області під приводом п. Юрія Лихоти гідно прийняв на себе охорону спершу XXXI собору Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ, що відбувся 18 березня 2020 р., а потім і загальних зборів Свято-Дмитрівської парафії 14 червня 2020 р.*»[91]

Упродовж кількох місяців православні харків'яни пробували мирно вирішити конфлікт, звертаючись до Харківського екзарха УГКЦ, але марно, бо провід та інформаційні ресурси греко-католиків цілковито підтримували Ісіченка. Тому 12 червня 2020 р, представники Свято-Дмитрівської Православної громади УАПЦ-ПЦУ м. Харкова ініціювали великі громадські збори, які ухвалили відкрите звернення до очільників області, Предстоятеля ПЦУ та Предстоятеля УГКЦ, в якому дається дуже влучна характеристика провокативних дій греко-католиків:

«*Звертаємо особливу увагу на те, що в умовах гібридної війни та агресії проти України, що їх затіяла Російська Федерація, в ситуації, коли Кремль використовує Православну Церкву Московського патріархату в Україні як засіб своєї організованої ідеологічної агресії для розколу українського народу, – відновлена Православна Церкви України потребує всілякої підтримки на території прифронтових Харківщини і Полтавщини. Забирати від неї та від її вірних Православних християн їхній Божий храм є аморальним, протиправним і неприпустимим. То є не що*

[90] Олександр Гудима, Арсен Зінченко, Олександр Ткачук, Олесь Шевченко. Національна солідарність чи міжусобна ворожнеча? Відкритий лист предстоятелю УГКЦ Святославу Шевчуку / «Україна Молода», №085 за 09.09.2020 р., с. 4.
[91] Копія листа знаходиться в архіві «Православного Духовного Центру ап. Івана Богослова» м. Чернівці.

інше, як зумисне провокування розколу між українцями різних конфесій, провокуванням розбрату між ними»[92].

Це звернення було підтримане багатьма відомими особами, зокрема: доктором філософських наук А.К. Здоровим; заслуженим діячем мистецтв України Н.І. Виноградською-Якимчук; доктором фізико-математичних наук, професором А.М. Кіндратенком та іншими.

Однак УГКЦ залишає звернення без відповіді, продовжуючи фізичну та юридичну анексію православної власності. Тому 9 вересня 2020 р., у газеті «Україна Молода» з'являється стаття «Національна солідарність чи міжусобна ворожнеча?» за підписом Олександра Гудими, Арсена Зінченка, Олександра Ткачука та Олеся Шевченка, в якій дається ще більш жорстка оцінка провокативних дій УГКЦ, зокрема автори відзначають:

«*Засновники Свято-Димитрівської православної громади, як і ми, не заперечують права вільного вибору Ігоря (Ісіченка), навіть якщо цей вибір опирається на обман, шахрайство і зраду своїх побратимів, він може йти, куди йому заманеться, забравши з собою мізерне «іудине плем'я» послідовників ... Якщо ж переможе вузьколобий конфесійний егоїзм і буде прийнято рішення про захоплення православного храму, то це буде сприйнято як ворожий виклик усіма православними християнами України ... Стане наочним аргументом для спекулятивних тверджень російської шовіністичної пропаганди про недопустимість переходу від РПЦ до ПЦУ, бо це нібито є лише «тимчасовим прикриттям для лукавого поширення унії». ... Ще раз хочемо наголосити, що заволодіння УКЦ православним Свято-Димитрівським храмом міста Харків змусить і нас — православних українців — по-новому подивитись на стосунки з греко-католиками*»[93]. Слід відзначити, що ця стаття-звернення поки також не має відповіді від очільників УГКЦ, а ситуація в Харкові залишається критично-напруженою.

3.3. Інформаційна провокація через офіційні документи УГКЦ – «православні є схизматики»

Ми вже звикли чути від керманичів УГКЦ про «наших православних братів», «спільне коріння» та інші приємні речі, які, нібито, засвідчують

---

[92] Відкрите звернення «Наради керівників організацій Харківської Громади на захист Конституції та Прав людини, що об'єднує 22 організації загальноукраїнського статусу та 85 місцевого загальною списковою чисельністю понад 63 тисячі осіб» щодо ситуації навколо Свято-Димітрієвського храму м. Харків. (Архів «Православного Духовного Центру Апостола Івана Богослова» м. Чернівці).

[93] Олександр Гудима, Арсен Зінченко, Олександр Ткачук, Олесь Шевченко. Національна солідарність чи міжусобна ворожнеча? Відкритий лист предстоятелю УГКЦ Святославу Шевчуку / «Україна Молода», №085 за 09.09.2020 р., с. 4.

добрі відносини та взаємоповагу. І до недавнього часу ніяких документів у вільному доступі, що спростовують ті свідчення не з'являлося.

Але 20 травня 2021 р. на офіційному сайті УГКЦ з'являється документ, де перехід греко-католицького священника до УПЦ КП (тепер ПЦУ), здійснений ще в далекому 2012 р., називається скоєнням «*злочину примкнення до схизми*»[94]. Цікаво, що самі греко-католики без проблем приймали православних священників у сущому сані ще з кінця 80-х – початку 90-х років XX ст. Навіть у 2019-2020 рр. вони прийняли кілька священників з маргінальної групи Ісіченка, і це не вважалося чимось «надзвичайним» або «революційним». З цього робимо цілком логічний висновок, що для УГКЦ всі православні офіційно є «схизматики».

Однак, як свідчить греко-католицький богослов Микола Крокош: «*Уявних «схизматиків» уже більш як пів століття не існує, бо 07.11.1965 р. – в передостанній день Другого Ватиканського Собору, папа Павло VI і константинопольський патріарх Атенаґор формально скасували саму Велику Схизму, тобто анафеми 1054 р., кинуті кардиналом Гумбертом і патріархом Михайлом Керулларієм один на одного та відповідно на послідовників опонента*»[95].

Крім того, здавалося б звичайне внутрішнє церковне питання відразу починає широко коментуватися в різних ЗМІ з відповідним посиланням на документ.

Виникає цілком природне питання: Для чого греко-католицький ієрарх Ігор (Возьняк) використав це визначення та ще й подав документ у вільний доступ? При цьому маємо переконання, що це було санкціоновано очільником УГКЦ Святославом (Шевчуком).

На наш погляд, це є чергова інформаційна провокація, щоб спровокувати духовенство та вірних ПЦУ на відповідну риторику щодо УГКЦ. Дискусія дійсно мала місце на багатьох площадках соціальних мереж. В результаті формується взаємна недовіра та антипатія, яка стримує перехід греко-католиків до ПЦУ, а православних застерігає дуже обережно сприймати такі переходи. Крім того, це вже традиційна опосередкована допомога РПЦвУ, бо тепер позитивні слова духовенства ПЦУ на адресу УГКЦ можна трактувати як згоду зі своїм «схизматичним» положенням, вихід з якого – нова унія з Католицькою Церквою. Останнє є головною

---

[94] Повідомлення про накладення кари великої екскомуніки на священика Львівської Архієпархії Української Греко-Католицької Церкви Івана Гарата

[95] М. Крокош. УГКЦ і томос про українську автокефалію. Частина II / https://www.religion.in.ua/main/bogoslovya/42933-ugkc-i-tomos-pro-ukrayinsku-avtokefaliyu-chastina-ii.html

страшилкою Московського патріархату, скерованою проти переходу його парафіян у ПЦУ.

3.4. Провокація у Чернівцях як свідомий виклик Українському Православ'ю – ПЦУ

Наприкінці травня 2021 р. очільник УГКЦ Святослав (Шевчук) учинив чергову провокацію проти Українського Православ'я, залізши на територію колишньої Резиденції митрополитів Буковини та Далмації, нині ж Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, з нагоди т.зв. етнодуховного «Обнова-Fest», під час якого він зі своїм оточенням вдерся не тільки на територію, а й у православні храми ПЦУ. Ми не будемо тут казати про реакцію православних буковинців, яка дуже добре викладена в статті буковинського журналіста Василя Козьмика[96], а проаналізуємо з релігійної та суспільної позицій, чому ці дії активістів греко-католиків є саме цинічною провокацією.

3.4.1. Релігійний аспект

На Буковині, як ми вже відзначали, ніколи не було окремої єпархіальної структури УГКЦ. Тим більше, греко-католики жодної хвилини не володіли резиденцією Буковинських православних митрополитів, це був суто православний духовний, адміністративний та освітній центр аж до закінчення II світової війни. Його експропріація під потреби Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича була ідентичною експропріації власності УГКЦ совєтською владою. Вже 30 років лунають вимоги про передачу цього комплексу його законним власникам...

Але ми будемо виходити з сучасного стану. Храми Резиденції Буковинських митрополитів уже передані в користування ПЦУ (раніше – УПЦ КП) – тому це не «музей», як представляють деякі речники греко-католиків, а діючі храми. Отже, варто було дотриматися певного міжконфесійного «кодексу ввічливості».

Оскільки храми Буковинської Резиденції православних митрополитів не є «екскурсійно-музейними експонатами», бо в них здійснюються регулярні богослужіння, зважаючи на міжконфесійний етикет, очільник УГКЦ перед їх навідуванням мусив звернутися з відповідним листом до Предстоятеля ПЦУ за дозволом. У випадку позитивного рішення,мусив

[96] Василь Козьмик. Українська Правда – це Помісна Православна Церква / http://kyiv-pravosl.info/2021/06/06/ukrajinska-pravda-tse-pomisna-pravoslavna-tserkva/

супроводжувати православний архієрей. Те, що там були світські представники державної влади та університету, рівнозначно тому, якби очільник Львівської обласної державної адміністрації привів православних архієреїв до церкви св. Юра у Львові без відома та згоди архієреїв УГКЦ.

Крім того, присутність очільника УГКЦ та його архієреїв на подвір'ї православного храму, яке вони визначають як «державне подвір'ї університету», навіть без формальної згоди не тільки Предстоятеля ПЦУ, а й архієпископа Германа (Семанчука), який офіційно призначений адміністратором у храми резиденції, також суперечить нормам міжконфесійних відносин. Такий підхід є фактичною згодою Святослава (Шевчука) із совєтським відношенням до Церкви, зокрема і УГКЦ, коли комуністи на свій розсуд конфіскували (розкрадали) церковне майно. Де-факто – це, до певної міри, є легітимізацією Львівського псевдособору 1946 р., проведення та рішення якого також були здійснені за вказівкою совєтської влади. Вочевидь, коли є привід «*хапати те, що погано лежить*»[97], греко-католиків це мало хвилює.

3.4.2. Суспільно-державна провокація УГКЦ в Чернівцях

Для розуміння того, чому т.зв. «Обнова-Fest» у Резиденції митрополитів є реальною суспільно-державною провокацією греко-католицьких очільників, потрібно подивитися на офіційний статус цього дійства.

Коли ми спитаємо пересічного православного буковинця про статус цього фестивалю, він визначить його як «греко-католицький». Саме так визначає його і згаданий вище Василь Козьмик. Але чомусь у ЗМІ, а також на сторінці самого «Обнова-Fest», ми не знаходимо жодних вказівок про приналежність до УГКЦ. Навпаки, фестиваль подається як «незалежний» та «загальноукраїнський».

Звернемо увагу, що на сторінці сайту «Чернівецький промінь» його визначають як український: «*Основна ідея «Обнова-фесту» – духовне та патріотичне обновлення всіх учасників, поєднання українських традицій із сучасним арт-простором. Щороку фестиваль присвячують знаменним подіям та історичним постатям. Цього року він присвячений 30-літтю Незалежності України*»[98]. Жодного слова про УГКЦ.

Отже, повстає природне питання до організаторів «Обнова-Fest»,

---

[97] Там само.

[98] Вже завтра у Чернівцях відбудеться оновлений фестиваль «Обнова-Fest» / https://promin.cv.ua/2021/05/29/vzhe-zavtra-u-chernivtsiakh-vidbudetsia-onovlenyi-festyval-obnova-fest-prohrama-ta-istoriia-sviata.html

влади міста й області, адміністрації університету: Чому на цей захід запрошені тільки ієрархи УГКЦ? Виходить, що всі вони, найперше організатори, не вважають православних буковинців ані українцями, ані навіть носіями української культури. Ми вже не кажемо, що сама «Резиденція Буковинських митрополитів» безпосередньо пов'язана з життям та діяльністю одного з визначних українців, митрополита Євгена (Гакмана) (16.03.1793-12.04.1873), який *«відіграв винятково важливу роль у справі заснування Чернівецького університету»*[99].

У підсумку маємо реальну провокацію, яка мусить поділити, а в подальшому і посварити буковинських українців, бо, де-факто, з благословення очільника УГКЦ та бездіяльності державних структур, греко-католицька організація оприлюднила тезу «українець – це виключно греко-католик». Здогадатися, на кого працює така позиція під час гібридної війни з Росією неважко.

3.5. Приїзд папи Франциска в Україну як провокаційна відповідь УГКЦ на візит Вселенського Патріарха Варфоломія

Практично відразу після запрошення Вселенського Патріарха Варфоломія навідати Україну УГКЦ розвернула бурхливу інформаційну кампанію щодо запрошення папи Франциска. Здавалося б, що в цьому немає нічого негативного, а тим більше скерованого проти ПЦУ. Але не все так просто...

Мусимо почати з того, що Туреччина, громадянином якої є Вселенський Патріарх Варфоломій, була 30-тою державою, яка визнала Незалежність України у 1991 р. – 16 грудня 1991 р., а ось Ватикан, який мав тут «потужну та проукраїнську УГКЦ», структуру римо-католицьких парафій, визнав Україну тільки 8 лютого 1992 р. – зайнявши «почесне» 110-те місце[100]. І це в часі понтифікату Іоана-Павла II, якого вважають більш ніж прихильним до України.

Українці сприймають папу Франциска через призму діяльності Іоана-Павла II. А це дуже небезпечна помилка, бо сьогодні політика Ватикану (читай Католицької Церкви) відверто, де-факто скерована проти України. Нинішній Римський понтифік зайняв позицію сприяння

---

[99] Великому синові православ'я: До 200-річчя від дня народження першого митрополита Буковини Євгена (Гакмана) // Буковинське віче. - 1993, число від 2 червня, с. 3.

[100] Проголошення Незалежності України 1991 / https://uk.wikipedia.org/wiki/Проголошення_незалежності_України_1991#Визнання_України_і_встановлення_дипломатичних_зв'язків

«русскому міру». Особливо чітко це почало виявлятися в 2014 р., коли Росія почала гібридну війну проти України.

Так, Ватикан був та залишається серед небагатьох країн світу та єдиною країною в Європі, яка не осудила російську анексію Криму. Більш того, Католицька Церква була майже першою, коли не рахувати Московський Патріархат, яка пішла на співпрацю з російською окупаційною адміністрацією.

Вже навесні 2014 р. починає діяти «Пастирський округ Римської-Католицької Церкви в Республіці Крим і в Севастополі», утворений «*відповідно до угоди між Москвою і Ватиканом і зареєстрований відповідно до законодавства РФ*», а його очільник, єпископ Яцек (Пиль), так оцінив співпрацю з російськими окупаційними чиновниками та РПЦ: «*Теплі стосунки між християнськими громадами Католицької і Православної Церкви в Криму та Севастополі, сприяння і розуміння представниками влади значущості духовної єдності є прикладом служіння, віри і любові, про що я неодмінно розповім Папі Франциску на майбутній зустрічі*»[101]. Не зайвим буде нагадати і т.зв. «Гаванську декларацію», а також навідування папським нунцієм в Україні окупованих російськими найманцями територій у Донецькій та Луганській областях. Загалом, коментуючи позицію Католицької Церкви щодо подій в Україні, професор Л. Филипович прямо звинуватила її в співпраці з терористами: «*Мене особисто аргументація Ватикану щодо доцільності цих поїздок не дуже переконує. Нунцій заявив, що основне завдання Церкви – це побудова мостів. Питання: з ким і чим? Будувати міст із ворогами України? В розпал військового протистояння? В ситуації, коли ворог навіть не думає каятися і переконаний, що робить все правильно, вбиваючи тисячі людей? Ми не можемо не радіти ініціативі «Папа для України» – для нас зараз це колосальні гроші. Питання в тому, кого вони підтримують і кому йдуть ці ресурси. … і я не бачу доцільності в допомозі сепаратистам*»[102].

Можна приводити ще багато, м'яко кажучи, неоднозначних заяв і дій папи Франциска та його підлеглих щодо України; оцінювати недолугі спроби керманичів УГКЦ виправдовувати таку політику Ватикану і

---

[101] Епископ пастырского округа Крыма и Севастополя встретился с представителем правительства / http://www.archivioradiovaticana.va/storico/2015/11/13/епископ_крыма_встретился_с_представителем_правительства/ru-1186499
[102] Релігія дуже повільно і слабо повертається у публічний простір України, – проф. Людмила Филипович / https://risu.ua/religiya-duzhe-povilno-i-slabo-povertayetsya-u-publichniy-prostir-ukrajini-prof-lyudmila-filipovich_n82792

т.д. Однак у контексті нашого дослідження мусимо поставити кілька запитань та спробувати знайти відповіді:

а) Для чого УГКЦ так наполегливо лобіює приїзд папи Франциска в Україну, та які наслідки це буде мати?

На першу частину запитання відповісти дуже легко. Через запрошення папи Франциска УГКЦ пробує поставити себе на один щабель з ПЦУ, яка запросила Вселенського Патріарха. Цим вона продемонструє своїм вірним «рівність з ПЦУ» у церковно-державнім плані. Хоч і тут, на нашу думку, відбувається певний обман суспільства. Запрошення Вселенського Патріарха в Україну було актом державної влади, а не ПЦУ. Він зустрічався з Блаженнішим митрополитом Епіфанієм як рівний з рівним, бо Константинопольський Патріархат не має адміністративної влади над іншими Помісними Православними Церквами. А ось Римський понтифік буде навідувати свою митрополію – УГКЦ, над якою має повну адміністративну владу. І ось тут ми мусимо відповісти на другу частину питання – про наслідки такого візиту.

Першим наслідком візиту папи Франциска в Україну буде фактична легалізація всієї антиукраїнської політики Ватикану. Адже, на нашу думку, з одного боку, УГКЦ як головний ініціатор запрошення та адміністративно підлеглий ніколи не наважиться на критику Римського понтифіка, а з іншого – державна влада України буде змушена «забути» про його визнання анексії Криму та визначення російської агресії на Донбасі як «внутрішнього конфлікту».

Другим наслідком, про який зараз практично ніхто не каже, буде сприяння РПЦвУ в безперешкодному запрошенні того ж таки Московського патріарха та певних російських архієреїв РПЦ. При цьому представники РПЦвУ цілком справедливо будуть казати, що їхній патріарх (інші представники Московського Патріархату) практично не казали нічого такого, чого б не казав папа Франциск або його безпосередні підлеглі.

б) Для чого УГКЦ так наполегливо вимагає реакції Предстоятеля ПЦУ щодо можливого візиту папи Франциска в Україну?

Висловимось однозначно. Будь-яка реакція Предстоятеля ПЦУ Блаженнішого Митрополита Епіфанія вигідна не тільки УГКЦ, але й Московському патріархату.

Коли ПЦУ виступає проти візиту папи Франциска через промосковську політику Ватикану щодо України, вона дає привід обвинувачувати

себе в «копіюванні» ставлення Московського патріархату до католиків та виступі проти екуменічних ініціатив Константинопольського Патріархату. При цьому УГКЦ вперто домагається визнання себе суб'єктом подібного діалогу в Україні.

Однак, враховуючи той факт, що ПЦУ є суб'єктом міжконфесійного діалогу як повноправний член Вселенського Православ'я, а УГКЦ є тільки об'єктом Католицької Церкви, який не може нічого робити без благословення Ватикану, виникають певні питання про доцільність саме екуменічного діалогу з греко-католиками. Сьогодні ПЦУ значно простіше та доцільніше вести прямий діалог з Католицькою Церквою без посередництва УГКЦ. Зокрема ПЦУ обов'язково, раніше чи пізніше, підніме питання прозелітизму греко-католиків в Україні, який засуджено і Константинополем, і Римом.

Виступ Блаженнішого Митрополита Епіфанія на підтримку візиту очільника Католицької Церкви найперше вигідний Московському патріархату, бо надає привід черговий раз обвинуватити ПЦУ в «уніатських симпатіях», а греко-католикам – вказати на згоду православних щодо їх виправдання української політики Ватикану, зокрема й «Гаванської декларації». Тому нейтральна позиція Предстоятеля ПЦУ, що це не наша проблема, є найбільш прийнятна.

На тлі політики Ватикану щодо України релігійні аналітики прогнозують, що візит папи Франциска викличе негативну реакцію не тільки вірних Московського патріархату, як про це кажуть прибічники УГКЦ, а й досить значної частини патріотичного українського суспільства, навіть без прив'язки до конфесійної приналежності. І це цілком логічно, адже папа не тільки релігійний лідер, а й глава держави Ватикан. Немає сумнівів, що серед протестувальників буде багато вірних ПЦУ, які будуть вимагати від її духовенства (архієреїв і священників) певної реакції...

Як бачимо, вимагаючи відповіді щодо візиту папи Франциска, УГКЦ свідомо ставить Предстоятеля та архієреїв ПЦУ в досить складне становище, шукаючи привід для провокування потрібної греко-католикам ворожнечі.

На сьогодні, зважаючи на виступ Предстоятеля ПЦУ в Івано-Франківську, зроблена спроба перевести ініціативу УГКЦ щодо можливого візиту папи Франциска в Україну в чисто релігійно-конфесійну площину, покладаючи всю відповідальність за наслідки саме на греко-като-

ликів та державну владу[103]. Але чи буде цей посил сприйнятий належним чином, нам поки невідомо.

3.6. Локальні провокативні дії УГКЦ у 2021 р.

У 2021 р. відбулося кілька локальних подій, які, так би мовити теоретично, стосуються життя виключно УГКЦ, але практично скеровані проти Українського Православ'я – ПЦУ, тому, природно, викликали певний негативний резонанс православних.

3.6.1. X спецкурс з місійного служіння для семінаристів УГКЦ

У Львові наприкінці червня 2021 р. розпочався «X спецкурс з місійного служіння для семінаристів УГКЦ», який зібрав 60 слухачів з 4-х семінарій УГКЦ. Формально, як сповіщає офіційні сайт цієї Церкви, його організував «Пасторально-міграційний відділ», що опікується українськими спільнотами в тих країнах, де немає ієрархічних структур УГКЦ[104].

Однак, як невдовзі виявилося, під цією нейтральною для православних подією ховається підготовка священників-прозелітів для Східної України. Це головне завдання неочікувана видав архієрей УГКЦ Борис (Ґудзяк): «*Господь кличе нашу Церкву відкритися передовсім на Східну Україну. Там священники часто бідують. Але я б хотів кинути вам такий виклик: ідіть туди, де важко, – так ви будете освячуватися. Там, де ти мучишся, де ти перебуваєш в екстремальних обставинах, намагаючись донести світлу надію, – там Господь діє в неймовірний спосіб. Шукайте проблем, труднощів. Але не творіть труднощі й проблеми. Ми віримо у пасхальне таїнство, що кожен хрест, пережитий з Христом, провадить до воскресіння. Великого бажайте, як казав патріарх Йосиф. Якщо ви будете йти за покликом далеко – Господь вам поможе*»[105]. Тут варто зауважити, що на Сході України населення, серед якого ці «місіонери» можуть реально працювати, поділено між двома православними юрисдикціями, непротестантськими спільнотами та мусульманськими громадами. Враховуючи історичний досвід, «місіонерство»

103 Епіфаній заявив, що ПЦУ позитивно налаштована щодо візиту Папи до України / https://dilo.net.ua/novyny/epifanij-zayavyv-shho-ptsu-pozytyvno-nalashtovana-shhodo-vizytu-papy-do-ukrayiny/e

104 У Львові розпочався X спецкурс ПМВ з місійного служіння для семінаристів / http://news.ugcc.ua/news/u_lvovi_rozpochavsya_x_spetskurs_pmv_z_misiynogo_sluzhinnya_dlya_seminaristiv_93696.html

105 У Канаді відкрилася китайська парафія УГКЦ / https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/49130-u-kanadi-vidkrilasya-kitajska-parafiya-ugkc.html

греко-католиків, або ліпше сказати прозелітизм, буде переважно скероване на вірних ПЦУ. На жаль, деякі представники православного духовенства на Півночі та Сході України, засліплені пропагандисткою риторикою УГКЦ, реально сприяють прозелітизму через допомогу в реєстрації та функціонуванні структур греко-католиків.

Загалом, дивлячись на декларовану «місіонерську політику» католиків, яку вони збираються здійснювати в Україні, виникає кілька природних запитань:

1) Чому Католицька Церква практично мовчить у секуляризованій Європі, де масово закриваються та продаються світським особам храми; де напередодні Різдва Христового та Пасхи, коли Церква радить знаходитися в молитовній тиші, відбуваються надвеликі ярмарки та розваги? Чому Рим так наполегливо «лізе» в Україну, яка є однією з найрелігійніших країн Європи, де на Пасху все завмирає з шанобливості до Воскреслого Христа, а не гудить гріховними розвагами, як це відбувається в Римі?

2) Чому місіонерська активність УГКЦ скерована переважно на українських православних, а не на неопротестантів або мусульман? Адже неопротестантські місіонери йдуть з України проповідувати саме в країни, де переважають язичники та мусульмани. Може, УГКЦ варто перейняти цей досвід, а не вперто лізти в православне середовище Східної України?

Нам можуть закинути, що критикуючи «місіонерську» діяльність УГКЦ, особливо в Центральній та Східній Україні, ми найперше керуємось «боротьбою з конкурентом». Для спростування подібного звинувачення та викриття небезпеки цього процесу мусимо звернутися до деяких соціологічних даних і соціальних процесів у цих регіонах. Одразу відзначимо, що ми не будемо розглядати неопротестантів та нехристиянські конфесії. Також не варто зосереджуватися на тих, які вважають себе атеїстами, бо в Україні вони присутні в межах соціологічної похибки – 2,5-3%.

Отже, згідно соціологічних опитувань 2020-2021 рр., приблизно 80% населення Центральної та Східної України вважають себе православними. З них десь від 35 до 40% чітко ідентифікують себе з конкретною юрисдикцією (ПЦУ або РПЦвУ), а 60-65% вважають себе «просто православними». При цьому, переважно під впливом поляризаційних політичних процесів, спостерігаємо постійний перехід/долучення представників двох останніх груп (РПЦвУ та «просто православних) саме до ПЦУ. Більшість релігієзнавців та аналітиків пов'язують цю тенденцію з підйомом національної свідомості, а також політичної відповідальності населення.

Адже після надання ПЦУ Томосу всі «канонічні та богослужбові переваги» РПЦвУ втратили силу.

Але ж нам цікаво, на кого саме буде скероване «місіонерство» УГКЦ, та які будуть його наслідки.

а) РПЦвУ. Переважна більшість вірних цієї юрисдикції, особливо в Центральній та Східній Україні, різко негативно ставиться до католиків, зокрема й уніатів. Ми не будемо тут аналізувати причини, адже це не є предметом нашого дослідження. Але треба констатувати, що поза Галичиною, як мінімум останні 20 років, не було масових переходів вірних РПЦвУ до УГКЦ. На сьогодні практично всі переходи парафій, а також переважна більшість індивідуальних переходів, відбуваються до ПЦУ. Тому, на нашу думку, «місіонерська праця» греко-католиків у середовищі Московського патріархату виглядає безперспективною.

б) ПЦУ. На сьогодні кістяк її вірних складається з людей, які усвідомлено зробили свій вибір на користь УАПЦ та УПЦ КП ще тоді, коли Українське Православ'я тільки виборювало свій Помісний статус. Вони пережили цькування з боку РПЦ, негативне ставлення та навіть ворожість місцевої влади... Цілком природно, що вони аж ніяк не збираються змінювати свою конфесію на користь УГКЦ. Також і тим, хто перейшов з РПЦвУ після 2018 р., цілком тут комфортно, адже є повна духовна згода між релігійним (православ'я) та патріотичним. Тому й тут «місіонерська діяльність» не буде плідною...

в) «Просто православні». Це єдина група, з якої УГКЦ може рекрутувати вірних у Центральній та Східній Україні. Звичайно, діяльність греко-католиків у середовищі людей, які ідентифікують себе православними, є прозелітизмом та проведенням релігійної політики уніатизму, що засуджено документами православно-католицького діалогу. Тому вже це являється певною провокацією УГКЦ, яка скерована на загострення стосунків з Православ'ям не тільки на українському, а й на світовому рівні.

Однак, крім релігійного світового контексту, у цім «місіонерстві» міститься і суто політично-суспільна проблема України.

Переважна більшість населення Сходу та Центру України, яка не визначилася зі своїм юрисдикційним статусом, коли мова йде про УГКЦ, найперше сприймає її як організацію національно-патріотичну. Тому, на думку експертів, позитивний результат «місіонерства» греко-католиків буде тільки серед патріотичної частини суспільства згаданих регіонів. Враховуючи, що долучення/перехід «просто православних» до ПЦУ

сьогодні відбувається теж через зростання державно-національної свідомості, фактично греко-католики працюють на релігійне розділення найбільш дієвої та мотивованої частини центрально- та східноукраїнського суспільства. Кому вигідний такий процес під час війни з Росією – вирішуйте самі.

3.6.2. Проща греко-католиків до Зарваницької чудотворної ікони Матері Божої 2021 р.

Прощі до Зарваницької чудотворної ікони Матері Божої УГКЦ організує щорічно. Але в цьому році вона зробилася суцільною провокацією, скерованою проти ПЦУ. Для розуміння цього мусимо підкреслити два моменти: її щорічне присвячення та дуже цікаву промову очільника УГКЦ Святослава (Шевчука).

Отже, як повідомляють ЗМІ, *«Цьогорічна проща до «Українського Єрусалиму» присвячена 425-річчю проголошення Берестейської унії та молитві за мир в Україні»*[106]. Важко повірити, що провід УГКЦ не знає про вкрай негативне ставлення православних до цієї історичної події. Це ставлення найкраще висловив великий діяч Київського Православ'я митрополит Іларіон (Огієнко): *«... 1596 р. наслідки ці для України були страшні. Це були наслідки, які я називаю смертоносними, бо справді ці наслідки били безкінечно Україну і не дали їй змоги убитися в силу. … Православна Церква несла силу в Україну, а Унія розбивала її»*[107]. Більш того, пов'язувати річницю Берестейської унії з «молитвою за мир в Україні» є історичним цинізмом, хіба що греко-католики дійсно вважають миром війну, яку уніати з допомогою польської державної влади розв'язали проти православних у кінці XVI – XVII ст., або події 90-х років XX ст. на Галичині… У всякому разі, з точки зору здорового глузду, інакше ніж свідомою провокацією цю ініціативу УГКЦ назвати неможливо.

Ще більш провокативними та неправдивими були наступні слова керівника УГКЦ: *«Ця проща має особливу посвяту. Хочемо особливо подякувати Господу за подію, яка відбулася у Бересті (нині в Бресті, у Білорусі) 425 років тому. Наша Церква має тисячолітню історію, а 425 років тому її Київська*

---

[106] Десятки тисяч греко-католиків взяли участь у прощі до Зарваниці / https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/49332-desyatki-tisyach-greko-katolikiv-vzyali-uchast-u-proshhi-do-zarvanici.html

[107] Митрополит Іларіон (Огієнко): Православна Церква несла силу в Україну, а Унія розбивала її / http://kyiv-pravosl.info/2016/03/10/mytropolyt-ilarion-ohienko-pravoslavna-tserkva-nesla-sylu-v-ukrajinu-a-uniya-rozbyvala-jiji/

митрополія відновила життєдайну єдність Київської Церкви із наслідником апостола Петра у Римі. Це та єдність, у якій ми були хрещені і яка існувала до поділу між Сходом і Заходом за часів рівноапостольного князя Володимира»[108]. Але, кажучи дуже багато про «*Хрещення Володимира*», греко-католики чомусь так і не спромоглися поставити йому пам'ятник у Зарваниці, як це зробив Московський патріархат у Москві. Очевидно, що пам'ять про чільних уніатів, таких як митрополит Андрій Шептицький або кардинал Йосип Сліпий, для них значно актуальніша, ніж пам'ять про святого рівноапостольного князя Володимира…

У цієї площині мусимо згадати кілька важливих речей:

По-перше, ніякої «їхньої Церкви», тобто частини Католицької Церкви, в Україні до 1596 р. не існувало. Київська митрополія Константинопольського Патріархату ніколи не була в адміністративному підпорядкуванні Римського понтифіка.

По-друге, зв'язок сучасної УГКЦ дуже опосередкований, бо Львівський архієрей був не на уніатському, а на православному Берестейському Соборі 1596 р. Сучасна УГКЦ, як свідчить історія, приєдналася до унії через більш ніж 100 років. При цьому процес приєднання, зважаючи на православ'я того ж Манявського монастиря, був скінчений тільки в 1785 р., коли монастир був закритий австрійським урядом в рамках релігійної реформи Австро-Угорського імператора Йосифа ІІ.

По-трете, УГКЦ дуже багато каже про «добре та батьківське» ставлення Ватикану до УГКЦ, навіть збираються викарбувати копію медалі 1596 р., яка присвячена Берестейській унії… Ось тільки «київські» єпископи на ній стоять на колінах перед папою… Тому, на нашу думку, складається таке враження, що греко-католики і сьогодні хочуть поставити Україну на коліна перед Ватиканом.

Отже, і тут ми стикаємося з явними історичними маніпуляціями та відвертою антиправославною риторикою УГКЦ, що є свідомою провокацією.

---

108 Десятки тисяч греко-католиків взяли участь у прощі до Зарваниці / https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/49332-desyatki-tisyach-greko-katolikiv-vzyali-uchast-u-proshhi-do-zarvanici.html

IV. ДЕЯКІ ВИСНОВКИ

Наша коротка історична розвідка показала, що греко-католикам за всі роки свого існування не вдалося сформувати власну богословську ідентичність. Особливо явно це проявилось у XVIII-XX століттях, що цілком природно, адже реальна мета творців унії була чисто земна – домогтися своїх архієрейських прав рівних із правами римо-католицьких біскупів у Речі Посполитій, а доля Церкви та вірних їх мало хвилювала. Саме тому ніякої власної ідеї розбудови та майбутнього Київської унійної митрополії вони не мали, через що поступово латинізувалися...

Саме брак власної богословської ідентичності, який спостерігався в унійній митрополії ще з XVII ст., примусив керманичів УГКЦ будувати її на політично-історичному ґрунті, використовуючи перекручування певних подій та фактів. Але будь-яка нормальна конкуренція з православними показувала штучність УГКЦ. Навіть при найсприятливіших умовах греко-католикам фактично не вдалося поширити свій вплив серед українців, зокрема Буковини в часи Австро-Угорської імперії, а також Волині у міжвоєнний час. Також на початку 90-х років XX ст., при цілковитому сприянню місцевої влади, вони не змогли повернути собі безальтернативне домінуюче становище в Галичині. На сьогодні 97% вірних УГКЦ проживає в Галичині, та навіть тут православні становлять близько 40%.

Крім того, вбачаючи в Українському Православ'ї (УАПЦ, УПЦ КП) свого головного конкурента, ба більше, незборимого ворога, УГКЦ весь час запекло воювала проти нього. Особливо явним це зробилося наприкінці XX – на початку XXI ст., коли греко-католики навіть не цурались і не цураються вступати в ситуаційні союзи з Московським патріархатом.

Православна Церква України, яка отримала Томос про канонічний Помісний статус, корінним чином змінила ситуацію не на користь УГКЦ, адже тепер ПЦУ зробилася повноцінним суб'єктом Вселенського Православ'я, учасником православно-католицького діалогу. Натомість УГКЦ залишилася частиною Католицької Церкви, звичайним об'єктом ватиканської політики. Через такі обставини багато греко-католиків почали переходити до ПЦУ, а спроба показати протилежний процес, використовуючи групу Ісіченка, провалилася.

За таких умов провід УГКЦ обрав тактику провокацій проти українських православних, тобто дій, що будуть викликати їхній природний протест. Ця політика скерована на досягнення кількох цілей:

По-перше, відновити «стіну ненависті», коли вірні УГКЦ знову будуть вбачати в ПЦУ (православних) своїх явних ворогів, що, природно, загальмує їхній перехід у ПЦУ як у Помісну Церкву українського народу. Для цього, згідно з нашими спостереженнями, залучають неформальних речників-мирян, які, особливо при відсутності аргументів, не гребують у процесі дискусії ображати не тільки мирян, але й священників, і навіть єпископів.

По-друге, використовуючи природну відсіч, яку православні будуть давати провокаціям УГКЦ, дискредитувати ПЦУ перед Вселенським Патріархатом як антиекуменічну Церкву.

Повстає питання: Що робити нам, православним?

Звичайно, що ми не маємо мовчати. Але наша реакція повинна бути скерована не на приниження греко-католиків, а на викриття та максимальне поширення інформації про маніпулятивно-провокаційну діяльність їхніх очільників. Ми мусимо активізувати освіту своїх вірних у богословській та історичній царинах, щоб вони аргументовано, виважено та спокійно могли давати відсіч закидам опонентів як при особистих контактах, так і Інтернет-мережах.

Нам варто усвідомити та донести решті суспільства, що всі «гарні слова» – це тільки слова. Потрібно прискіпливо дивитися на вчинки й аналізувати реальну політику УГКЦ, бути свідомими щодо її католицької прозелітської місії та оспівування Римського понтифіка. Бо історія показала, що ні Москва, ні Рим не будуть дбати про Україну, для них вона є тільки об'єктом власної політики, як державної, так і церковної. Цим релігійним центрам дуже невигідна єдина Помісна Українська Православна Церква, яка реально об'єднує українців, адже це суттєво зменшує чужі впливи в Україні.

Ще один момент, який мусимо усвідомлювати та доносити до суспільства – це небезпечні наслідки провокативної політики УГКЦ щодо вірних ПЦУ, що можуть привести до силових конфліктів. І це не перебільшення, бо в 2019-2020 рр. ми мали вже кілька випадків, що могли закінчитися сутичками та навіть кров'ю. Тут мусимо згадати конфлікт навколо Київського Софійського собору та «Обнову-Fest» у Чернівцях.

Крім того, існують ще дві невирішені майнові суперечки щодо приналежності храмів – у Харкові, про який ми вже казали вище, та у селі Дубрівка Самбірського району Львівської області. В Дубрівці греко-ка-

толики пробують відсудити у православної громади ПЦУ церкву св. Василія Великого, яка була передана їм ще у 1997 р. При цьому уніати стверджують, що православні не використовують храм, бо побудували новий. Також нарікають, що церкву не ремонтують[109]. Однак не все так однозначно, як це хоче подати Самбірсько-Дрогобицька єпархія УГКЦ. Ремонт храму заблокований саме судами, які греко-католики ініціюють вже впродовж десяти років, а храм не використовується через ризик міжконфесійних сутичок, адже у неділі та свята уніати постійно знаходяться на подвір'ї, де показово служать літургії та відправляють поза літургійні богослужіння...

Підсумовуючи, мусимо відзначити, що греко-католики через свою прозелітську політику завжди були і будуть джерелом міжконфесійного напруження, яке в будь-який момент може призвести до непередбачуваних трагічних наслідків для всього народу України.

Від самого початку унія нав'язувалася підступністю, земними спокусами, примусом. Тут, коли ми кажемо про тих, хто запроваджував (запроваджує) її, варто згадати слова Христа: «*Ваш батько є диявол; і ви хочете виконувати похоті батька вашого. Він людиновбивцею був споконвіку і не стоїть в істині, бо істини немає в ньому. Коли він говорить неправду, від себе говорить, бо він неправдомовець і батько неправди*» (Ін 8: 44).

Пророчими також виявилися слова патріаршого екзарха Никифора (Парасхес-Кантакузина) та князя Костянтина Острозького, в листі 1596 року Константинопольському Патріархові з посиланням на Євангеліє: «*Від тепер буде поділ і кров, «бо віднині п'ятеро в одному домі розділені: троє проти двох, і двоє проти трьох. Розділиться батько з сином, і син з батьком, мати з дочкою, і дочка з матір'ю, свекруха з невісткою своєю, і невістка з свекрухою своєю» (Лк 12: 52-53)*».

Тож мусимо бути пильними та свідомими справжньої мети греко-католиків, щоб не пустити війну в свій дім.

[109] Моляться на вулиці: на Самбірщині греко-католицьку громаду понад 10 років не пускають в храм / https://portal.lviv.ua/news/2021/01/29/moliatsia-na-vulytsi-na-sambirshchyni-hreko-katolytsku-hromadu-ponad-10-rokiv-ne-puskaiut-v-khram

ЗМІСТ